

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1886.   Andra Kammaren.   N:o 29.

Lördagen den 27 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 i denna månad.

§ 2.

Efter föredragning af Herr *G. F. Östbergs* i senaste sammanträdet aflemnade motion, N:o 195, blef densamma hänvisad till behandling af Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången Konstitutions-Utskottets utlåtande och memorial N:is 3 och 4.

§ 4.

Till behandling förekom Stats-Utskottets Utlåtande N:o 9, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel.

*Angående
tillökning
i flottans
officerscorps.*

I *punkten 1* af förevarande utlåtande hade Utskottet, med tillstyrkande af Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, hemställt:

a) att, på det Kongl. Maj:t måtte komma i tillfälle att i den ordning, som kunde finnas lämplig, öka antalet officerare vid flottan med en flaggman, två kommandörkaptenener af första grad, två kommandörkaptenener af andra grad, nitton kaptenener och elfva löjtnanter, den permanenta reservstaten måtte i mån af afgang upphöra samt de genom uppkommande ledigheter på denna reservstat samt öfriga reserv- och indragningsstater disponibla löneförmåner, intill det för permanenta reservstatens aflönande nu anvisade belopp, 114,000 kronor, få användas till aflönning åt nämnda antal officerare, samt

b) att detta medgifvande äfven finge afse innevarande år.

Angående
tillökning
i flottans
officerscorps.
(Forts.)

I en vid punkten fogad reservation hade deremot Herrar C. Ifvarsson, A. P. Danielson, N. Petersson, O. B. Olsson, G. Eriksson, M. Jonsson, J. E. Wikstén, P. M. Larsson, A. Svenson, A. Magnusson, A. Larsson och N. Persson yrkat, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter det Utskottets hemställan under *mom. a)* blifvit uppläst, anförde

Herr Carl Ifvarsson: Såsom synes af den reservation, som finnes utlåtandet bifogad, hafva Stats-Utskottets ledamöter af Första Kammaren och de af Andra Kammaren varit af alldeles motsatta åsigt i den förevarande frågan, i det de förra hafva förordat Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, de senare deremot afstyrkt densamma. För min del skall jag icke upptaga Kammarens tid med något längre anförande i saken, utan endast, med hänvisande till de skäl, som finnas i reservationen anförda, hemställa om afslag å så väl den Kongl. propositionen som Utskottets tillstyrkande deraf.

Häruti instämde Herr *Gunnar Eriksson*.

Vidare yttrade:

Herr Frih. Stackelberg: Först vill jag uttala min ledsnad deröfver, att Herr Sjöministern af sjukdom är hindrad att i dag föra femte hufvudtitelns talan. Han har dock så väl i år som i fjol i statsrådsprotokollet till den Kongl. propositionen framlagt så tydliga och goda skäl för Kongl. Maj:ts förevarande framställning, att det kunde vara tillräckligt att hänvisa till dem. Utskottets majoritet har äfven funnit skälen tillfyllestgörande; och detta förstår jag mycket väl. Ty icke lär Kongl. Maj:t för ro skull, utan att verkligt behof förefinnes, det ena året efter det andra framkomma med samma hemställan. Hvad jag deremot icke förstår, är den mot utlåtandet afgifna reservationen. Det hufvudsakliga skälet, som deri anföres mot den Kongl. propositionen, är att man icke bör genom en partiel organisation hindra en förestående större. Det är icke första gången ett stort förslag slår ihjel ett mindre, liksom det stundom händer att ett litet förslag slår i hjel ett större. Något annat än nyss nämnda skäl kan jag, som sagdt, icke finna anfördt i reservationen; och så mycket besynnerligare förefaller mig reservanternes förfarande, som den ifrågasatta organisationen icke skulle med ett enda öre öka förutvarande kostnader för statsverket, men deremot erbjuder ett ökad antal befäl, som dessutom, hvad angår tjenstbarhet, måste anses vara öfverlägset befälet å den permanenta reservstaten. Enligt Kongl. Maj:ts af Utskottet tillstyrkta förslag skulle nemligen flottans officerscorps ökas med 35 officerare samt för dessas aflöning anvisas det belopp af 114,000 kronor, som för närvarande är anslaget till den permanenta reservstaten, hvarest i närvarande stund finnas 26 officerare. Frågan gäller således helt enkelt att för dessa 114,000 kronor

få 35 officerare i stället för 26. Men icke nog dermed. Af de 35 officerarne, som skulle komma på aktiv stat, äro blott 5 regements-officerare, under det att bland officerarne på den permanenta reservstaten 16 äro regements-officerare och 10 kaptener, hvilket gör att den föreslagna ombildningen skulle medföra ett för statsverket gynsamare förhållande än nu mellan antalet inom de högre och lägre officersgraderna.

Det har icke offentligt uttalats, men man och man emellan har det försports, att Stats-Utskottet befarade, att, derest icke Kongl. förslaget antoges, pensionsstaten skulle drabbas hårdare än förut. Men hyser man en sådan mening, grundar den sig på misstag. Den permanenta reservstatens officerare förblifva hädanefter som hittills precis lika skyldige som officerarne på den aktiva staten att vid viss uppnådd ålder och tjenstetid taga afsked, samtidigt hvarmed de uppföras på pensionsstat; och det är lätt att finna, att 16 regements-officerare på reservstaten komma att drabba pensionsstaten tyngre än de 5 officerare af motsvarande grad på aktiva staten, hvilka det nu är fråga om att sätta i de förras ställe.

Då jag således, såsom redan är antydt, icke förstär annat än att Herr Sjöministern haft stort fog för sin framställning om tillökning af den aktiva officerscorpsen; då för det nytillkommande befålets aflöning icke begäres ett enda öre mera än som redan utgår i den permanenta reservstaten, och då slutligen man i utbyte mot permanenta reservstatens till åren komne 26 officerare skulle få 35 yngre, och till största antalet af lägre grad, är det mig omöjligt att utforska, hvarför reservanterne motsätta sig det Kongl. förslaget.

Jag slutar därför med att yrka bifall till Stats-Utskottets, i detta fall med Kongl. Maj:ts proposition öfverensstämmande framställning.

Herr Frick: Efter det den föregående talaren temligen fullständigt för Kammaren framlagt de skäl, som tala för bifall till Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag, så både kan och bör jag fatta mig ganska kort. Jag inskränker mig således till det förklarande, att jag i likhet med honom anser att, då för den ifrågasatta förändringens genomförande icke begäres ett enda öre af Riksdagen och förändringen icke kan annat än medföra en förbättring, den är väl värd att vinna bifall. Detta är också tydligt visadt i motiveringen till den Kongl. propositionen och närmare utveckladt af Friherre Stackelberg i hans anförande. För min del kan jag således icke förstå, hvarför man icke skulle vilja bifalla ett sådant godt och nyttigt förslag som det nu ifrågavarande. Det skäl, som anförts deremot, eller att man borde afvakta den vidsträcktare omorganisation af sjöförsvaret, som skulle vara i fråga, torde icke kunna inverka på sakens bedömande. Ty huru omorganisationen än skulle komma att utfalla, så är det alldeles klart och tydligt, att den föreslagna ökningen af officerscorpsen är absolut nödvändig. Under sådana förhållanden ber jag att få, i likhet med den föregående ärade talaren, yrka bifall till Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag.

Angående tillökning i flottans officerscorps.
(Forts.)

Angående
tillökning
i flottans
officerscorps.
(Forts.)

Herr Danielson: Då jag reserverat mig mot Utskottets hemställan i den nu föreliggande punkten, ber jag att få yttra några ord. Jag tror, att i år väsentligen större skäl förefinnas för afböjande af Kongl. Maj:ts förslag, än vid sistlidne riksdag. Såsom det torde vara bekant för en hvar, är en komité för närvarande tillsatt, med uppdrag att taga under pröfning ganska vidtomfattande förändringar i den nuvarande organisationen af sjöförsvaret. I detta afseende yttras å sid. 2 uti statsrådsprotokollet följande: "En komité tillsattes nemligen redan den 25 Februari sistlidet år med uppdrag bland annat att afgifva förslag såväl till matros- och handtverkskompaniernas ökande som bildandet dels af en särskild minör-corps, dels ock, under förutsättning af båtmanshällets sättande på vakans, af särskilda sjömans- och sjöfästningsartillerikompanier af erforderlig styrka, dels äfven angående sjöbeväringen, dess fördelning, årliga öfningar samt användande under krigstid i öfverensstämmelse med gällande värnpligtslag." Vidare upplyser Herr Statsrådet, att komitén ännu icke hunnit inkomma med sina utlåtanden och förslag. Jag hemställer huruvida under sådana förhållanden det kan vara skäl att vidtaga någon reglering af officerscorpsen, då den bemanning, för hvilken den skulle vara befäl, ännu icke blifvit bestämd. Vi hafva visserligen sett, att Kongl. Maj:t utsändt ett cirkulär till båtsmansrothållarne i landet rörande båtsmanshällets sättande på vakans. Men denna fråga har ännu icke hunnit slutbehandlas. Från en stor del rothållare har ännu ej svar inkommit till Kongl. Maj:t, och jag har hört berättas hur anstånd dermed å vissa orter lemnats till den 1 nästkommande Maj. Då frågan i sin helhet således icke hunnit ordnas af Kongl. Maj:t, kan man så att säga i denna fråga sluta fred på 8 månader, eller till nästa riksdag. Frågan kan då må hända framläggas för Riksdagen i hela sin omfattning beträffande flottans manskap, och man kan då få se huru Kongl. Maj:t ämnar ordna sjömanskompanierna.

Det har visserligen blifvit sagdt, att den nu föreslagna organisationen icke skulle föranleda till någon ökad kostnad för statsverket. Ja äfven om så är förhållandet, synes mig att ändock mera borde ordnas på en gång, enär flottans stater, om denna permanenta reservstat upphör, likväl komma att vara af flera slag. Vi hafva nemligen ändock åter förutom den aktiva staten, som naturligtvis alltid bör finnas, den nya reservstaten och indragningsstaten.

Det är möjligt att den nya reservstaten kan jemväl i någon mån böra omordnas och att, som jag nämnt, Riksdagen bör i ett sammanhang se huru frågan ställer sig så i ena som i andra afseendet. Att Kongl. Maj:t afser med sitt förslag att öka antalet officerare vid flottan hufvudsakligen i de lägre graderna, anser jag vara välbetänkt. Antalet skulle, som vi se, sålunda tillökas med 11 löjtnanter, 19 kaptenner, två kommandörkaptenner af första grad och två kommandörkaptenner af andra grad. Men att förslaget upptager en flaggman förefaller mig öfverflödigt. Jag tror för min del denne flaggman kunde undvaras och att å flottans stat ej borde förefinnas mer än två amiraler. Äfven om Kongl. Maj:ts förslag i öfrigt nu skulle kunna

bifallas, så skulle jag icke vilja ingå på detsamma, såvida det afser tillsättning af omförmälde flaggman. Som jag hoppas och är fullt öfvertygad, att Kongl. Maj:t till nästa Riksdag afgifver förslag om båtsmanshållets ställande på vakans och om åtgärder att på annat sätt ordna flottans manskap i den mån det kan erfordras, är ett afslag å nu föreliggande fråga blott att anse som ett uppskof till nästa riksdag.

Jag föreställer mig äfven att det icke skall blifva någon nämnvärd olägenhet af ett sådant uppskof med afgörandet häraf under dessa få månader. Då, som jag nämnt, Kongl. Maj:t sjelf anfört att frågan i afseende å de olika flottans corpser från regeringens sida är under behandling, tror jag man i år åtminstone har stora skäl att afböja nu föreliggande Kongl. Maj:ts förslag och yrkar jag bifall till reservationen, det vill säga afslag å Utskottets förslag.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag kan icke heller annat än yrka afslag å Utskottets hemställan. De skäl som förefinnas för ett sådant yrkande hafva redan blifvit anförda af dels den förste talaren och dels den siste, hvarför det icke torde vara rätt att upptaga Kammarrens tid med att upprepa dessa skäl. Jag skall endast be att få fästa uppmärksamheten på ett par yttranden, som under diskussionen blifvit fälda af en talare på stockholmsbänken. Han sade att Kongl. Maj:t kommer icke fram för ro skull år efter år med samma förslag. Denna sats skulle jag vilja vända om och säga åt denne talare, att Riksdagen har icke år efter år för ro skull afslagit detta Kongl. Maj:ts förslag. Riksdagen har, efter mitt förmenande, anfört mycket goda skäl för sitt afslag, och i år hafva ytterligare nya och starkare tillkommit, hvilka också finnas i reservationen anförda. Det synes då förunderligt, att man kan begära att Riksdagen skall frånträda ett beslut, som den fattat så nyligen som åren 1883 och 1885 och för hvars vidhållande ännu starkare skäl nu föreligga. Några andra skäl för afslag, än att de stora förslagen skola slå i hjel de små, sade den anförde talaren sig icke kunna finna. Jo, det finnes nog andra — och det ganska viktiga skäl ändå — såsom t. ex. det högst förunderliga förhållande, att när man vill reformera något, skall man alltid börja med att tillskapa nya tjenstemän, högre antal tjenstemän än förut, o. s. v. Det må vara denna Kammar förbehållet att visa att den ser till den sidan af saken, och jag tror att det är ett viktigt skäl för dem, som förut afslagit detta förslag, att just taga hänsyn till detta. Då man säger att den effektiva officerscorpsern vid flottan är otillräcklig och att den bör ordnas på annat sätt än den för närvarande är ordnad, så synes mig också att man samtidigt bör komma i håg, att äfven annan personal vid flottan måste tilldraga sig uppmärksamhet, exempelvis båtsmanscorpsern, som numera torde kunna borttagas. Ett förslag till ordnande af personalen vid flottan i sin helhet, på det Riksdagen må få se beskaffenheten af de möjligen ökade kostnader, som blifva en följd af en fullständigt genomförd organisation härutinnan, synes mig vara det enda rigtiga.

*Angående
tillökning
i flottans
officerscorpser.
(Forts.)*

Angående
tillökning
i flottans
officerscorps.
(Forts.)

På dessa grunder yrkar jag afslag å Utskottets hemställan och bifall till reservanternes.

Herr Friherre Stackelberg: Den senastet alaren yttrade, att då det är fråga om att omorganisera flottans bemanning, borde man icke hafva börjat med officerscorpsen, utan hafva framlagt förslag till omorganisation af hela bemanningen. Ett sådant förslag har ju Kongl. Maj:t redan för några år sedan framlagt. Men det godkändes ej af Riksdagen, kanske just därför att det var allt för omfattande.

Jag vill för öfrigt nämna, att sjöofficerscorpsen för sin euskilda del icke är så angelägen om att Riksdagen skall göra den besparing, som nu blifvit ifrågasatt, ty med dess personliga intressen öfverensstämmer icke förslaget. För officerarne är det nemligen fördelaktigare att många regementsofficersplatser bibehållas, till hvilka de kunna avancera. Det är af ekonomiska skäl och af statskäl, som Kongl. Maj:t gjort den föreliggande framställningen, och Riksdagen borde också lemna sitt bifall, då detta onekligen vore fördelaktigt för staten.

Herr Danielson har sagt, att det råder en sådan villervalla beträffande de många reservstaterna vid flottan. Ja, det är sant; men då Kongl. Maj:t vill råda bot mot detta, då heter det: mine herrar, låt det bli vid det gamla! Kongl. Maj:ts förslag innefattar ju ett sätt att taga bort den permanenta reservstaten, ett sätt att få bort åtminstone *en* af flottans reservstater och att på samma gång få en större aktiv stat. Öfriga reservstater kunna Kongl. Maj:t och Riksdagen icke borttaga; det vill högre makter till. De å dessa stater varande officerare kunna icke afskedas annat än genom döden.

Ett bland reservanternes skäl för afslag å Kongl. Maj:ts förslag skulle vara, att detsamma upptager en flaggman mer än reservanterne vilja hafva. I stället för att då afstyrka bifall till hela förslaget hade, enligt mitt förmenande, det varit allra enklast och naturligast att yrka borttagandet af denne flaggman; men så har man icke gjort.

Huru jag än ser saken, kan jag icke förstå annat, än att här måtte ligga andra skäl till afslag förborgade. Hvilka dessa skäl äro, lemna jag derhän. För mig, som icke är partipolitiker, är det uppenbart, att Kongl. Maj:ts förslag är ekonomiskt och att det ligger i Riksdagens eget intresse att antaga detsamma. Jag yrkar fortfarande bifall till Kongl. Maj:ts och Utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Jag förvånar mig nästan öfver att den siste talaren så varmt håller på ett sådant förslag som detta, ty jag vet att han är en mycket ifrig vän af båtsmanshällets afskaffande och känner också till hans åsigt, att man kan nöja sig med ett mycket mindre antal manskap, blott man får dugligt sådant. Då förvånar det mig, att man så här på förhand kan vilja öka officerscorpsen vid flottan, innan man vet, huru det skall gestalta sig med organisationen af sjelfva manskapet. Endast den omständigheten, att man nu sedan lång tid tillbaka har att vänta ett förslag om sjöförsvarets ombildande i dess helhet, genom båtsmanshällets upphäfvande m. m., är ett mer än tillräckligt talande skäl att icke, för närvarande åt-

minstone, göra något i denna fråga. Blir det fråga om att anskaffa annat manskap i stället för båtsmännen, bör officerscorpens storlek också lämpas derefter, och då kan det blifva fråga om huru många officerare böra vara på aktiv stat, om man skall bibehålla någon eller några af reservstaterna, eller om man skall uppföra alla dem, som nu tillhöra den permanenta reservstaten, på indragningsstaten, för att sålunda en gång för alla blifva dem qvitt. Huru detta skall gestalta sig, är svårt att på förhand bestämma, och derfor synes det mig också vara bättre att nu uppskjuta frågan om officerscorpens vid flottan tillökning, tills frågan om sjöförsvarets omorganisation på annan grund än båtsmanshållet blifvit afgjord.

Vi hafva redan förut en gång haft ett förslag i den rigtningen, som då gick igenom i denna Kammare, och jag föreställer mig, att detta äfven kommer att inträffa en annan gång.

Hvad nu den omnämnda besparingen i följd af förevarande förslag angår, får jag säga, att jag icke håller den för synnerligen trolig, utan sannolikare är väl då, att större kostnader härigenom skulle uppstå, om förslaget antoges. Om jag nu också skulle vilja låta detta vara jemnt, anser jag dock vara bättre att afvakta det stora förslag, angående omorganisation af flottans personal, som väl inom kort är att förvänta från regeringen, än att nu bifalla denna Kongl. Maj:ts proposition, som endast rör organisationen af en del af officerscorpens. Det är detta skäl, som gjort att jag ställt mig på samma sida som de öfriga reservanterne i denna Kammare, och derfor kommer jag äfven nu att yrka afslag å Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr Frick: Jag ber om ursäkt att jag ännu en gång begärt ordet i denna fråga. Detta kunde vara så mycket mera öfverflödigt, som de skäl, som tala till förmån för Kongl. Maj:ts proposition, redan förut här blifvit tydligt och kraftigt framhållna, men det är ett par uttryck särskildt, som här blifvit fälda af min kamrat på blekingebänken, som föranledt mig att å nyo begära ordet.

Han yttrade nemligen här, att det skulle vara fråga om att tillskapa ett större antal tjenstemän än som redan finnes, men detta har icke på något sätt ifrågasatts.

Om genom Kongl. Maj:ts förslag ett större antal aktiva tjenstemän vid flottan kunna erhållas, än som nu finnes, och detta kan ske utan alla kostnader för staten, kan väl detta icke annat än vara fördelaktigt, och deruti kan väl icke finnas, jag vågar säga, något rimligt skäl för att afslå hvad Kongl. Maj:t i detta hänseende föreslagit.

Det har af en annan talare yttrats att, om den ifrågasatta omorganisationen af båtsmanshållet komme till Riksdagen och bifölles, så skulle antalet af officerare i aktiv tjenst vid flottan kunna göras mindre och en del af dem sättas på indragningsstat. Jag tror dock icke att detta kan blifva fallet; ty, äfven om bemanningen på flottan blefve mindre, är ju tydligt och klart ådagalagd i motiveringen till Kongl. Maj:ts proposition i detta afseende, att redan nu befintliga fartyg icke kunna bemannas, så vida icke antalet aktiva officerare vid flottan tillökas.

*Angående
tillökning
i flottans
officerscorps.
(Forts.)*

*Angående
tillökning
i flottans
officerscorps.
(Forts.)*

Under sådana förhållanden kan jag icke inse, att här blifvit anfördt ett enda giltigt skäl för afslag å Kongl. Maj:ts proposition, såvida man icke vill anse det som ett giltigt skäl att uppskjuta frågan. Då likväl icke något genom ett sådant uppskof kan vinnas och den föreslagna tillökningen af antalet officerare vid flottan i aktiv tjänst ovilkorligen förr eller senare måste ega rum, lärer väl detta skäl icke kunna väga mycket, om ens något, och för den skull yrkar jag fortfarande bifall till Kongl. Maj:ts proposition och Utskottets förslag.

Herr Pehrsson i Törneryd: Med anledning af den siste talarens yttrande, ber jag få erinra derom, att en tillökning i antalet officerare å den aktiva staten förekommer i det föreliggande förslaget.

Vidare sade talaren, att kostnaden vore ungefär densamma efter det förslag som nu framlagts och efter nu rådande förhållanden. Jag är ej fullt säker på huru det kommer att verka i afseende å befordringen och dermed följande högre aflöning till befälet, då det blir ett större antal officerare på den aktiva staten, men jag tror dock man kan våga förutsätta, att uppförande af ett större antal officerare på aktiv stat skall komma att medföra större utgifter än för närvarande. Sedan jag nu för andra gången behöft taga till ordet i denna fråga, ber jag få förklara, att jag ingalunda varit eller är emot att göra något för så väl sjö- som landförsvaret. Jag visade detta vid 1883 års riksdag, då jag tillhörde dem, som gingo så långt i erbjudande mot de då framlagda förslagen, att jag och de öfriga, som då biträdde reservanternes förslag, sannerligen icke hade, med afseende å de kostnader genomförandet af reservanternes förslag kräfde, stöd af den allmänna meningen i landet, utan i stället möttes vi vid hemkomsten af våra kommittenter med den förebräelsen, att vi från vår sida gått för långt i eftergifter. När man nu velat vara med om att göra något för vårt försvar, men icke kunnat påräkna något tillmötesgående vare sig från regeringens eller från Första Kammarrens sida, och då man ser att från den sidan meningen nu är att successivt genomföra på de partiella reformernas väg hvad som icke kunnat vinnas på en gång vid 1883 års riksdag, då bör det icke befinnas oförklarligt, att man nu å andra sidan motsätter sig förslag, som afse sådana förändringar som det föreliggande.

Chefen för Kongl. Landt försvarsdepartementet, Herr Statsrådet Ryding: Kammarren kan naturligtvis icke med fog yrka på att från statsrådsbänken i dag under förhanden varande förhållanden få höra en på fullständig sakkännedom grundad framställning och utredning den sak, hvarom nu är fråga, och detta behöfves icke heller numera, sedan två fackmän, som nyss före mig haft ordet, fäst Kammarrens uppmärksamhet på vigten af det förslag, som nu föreligger. Jag skulle således icke hafva behöft yttra mig, om jag icke ansett att jemväl från statsrådsbänken vigten och betydelsen af här ifrågasatta tillökning af officerscorpsen borde framhållas. Onekligen är behöfvet af denna tillökning både känt och erkänt. Detta behof gjorde sig fullt gällande under förra sommaren, då en stor del — icke alla —

flottans fartyg skulle utrustas för att utgå i Östersjön. Bristen på officerare var då så känbar, att jag, som då en kort tid utöfvade chefskapet öfver Sjöförsvarsdepartementet, kan försäkra Kammaren att det icke var möjligt att få en enda officer disponibel för ett extra uppdrags utförande; så voro till och med officerare, anställda vid härvarande centrala verk, i och för flottans bemanning anlitade. En dylik brist är så mycket mera farlig, som redan under nästa år det kommer att uppstå ett ökad behof af officerare för öfvandet af sjöbeväringen, som förut icke öfvats på flottan, och bristen blir ännu farligare under ofredens dagar, emedan det är att befara, att, om densamma icke då blifvit afhulpen, det sannolikt blir minförsvaret, som får sitta emellan. Jag skulle kunna fatta mig mycket kort, men jag anser det vara min skyldighet att fästa Kammarens uppmärksamhet på en viktig punkt i förslaget. Om än Kammaren nu antager den föreslagna tillökningen, så kommer likväl — på grund deraf att tillgångar för förslagets genomförande icke skola tagas från ett nytt statsanslag, utan från medel, som blifva tillgängliga i mån af afgang från platser, som nu äro besatta — minst 7 à 8 år att förgå, innan man kan uppsätta det erforderliga, här föreslagna antalet officerare, och för hvarje år, som Kammaren uppskjuter förslagets antagande, så blir det ytterligare ett år att lägga till dessa 7 à 8 år, innan det erkända behovet blifver fylldt.

Vi se att den föreslagna omorganisationen går just i den rigtning, som denna Kammare önskar, eller att minska de högre officerarnes antal och deremot öka antalet lägre officerare. Dertill kommer den förtjensten hos förslaget, att det medförer officersantalets ökning, utan någon som helst deremot svarande ökning af utgifter. Kammaren har mer än en gång förklarat, att den gerna vill vara med om förändringar, som gå i den rätta rigtningen, det vill med andra ord säga, som hålla sig inom beloppet af de anslag, som förut blifvit bestämda, och så är ju äfven här fallet.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid; men ber att Kammaren, innan den går att fatta sitt beslut, noga betänker sig, och jag är fullt förvissad att Kammaren, om den det gör, skall komma till ett helt annat resultat, än det reservanterne föreslagit.

Herr Danielson: Jag tror icke att bristen på officerare vid flottan är så betydlig, som man söker framhålla. Jag har här i min hand en liten bok, som upplyser om att denna officerscorps består af 140 officerare och 190 underofficerare, samt att antalet officerare på den permanenta reservstaten och den nya reservstaten uppgår till mellan 50 och 60. Vid sådant förhållande kan man icke med fog påstå, att flottan lider någon betydlig brist på officerare. Det är också hvar och en bekant, att våra större fartyg, de gamla linieskeppen, hvilka vanligen fordra större bemanning än nutidens krigsfartyg, äro nu mera i det närmaste uttrangerade, och att de krigsfartyg, som nu användas, icke behöfva så stor besättning och följaktligen icke heller så mycket befäl.

Detta är en sida af saken. En annan är den, att, om vi bifalla föreliggande förslag, vi aflägsna från oss det mål, som vi alla eftersträfvat, nemligen att slippa ifrån eländet med båtsmanshället, och möjligheten

*Angående
tillökning
i flottans
officerscorps.
(Forts.)*

Angående
tillökning
i flottans
officerscorps.
(Forts.)

att få flottans bemanning ordnad på annat sätt än det nuvarande. Man kan icke annat än förundra sig, när man ser att båtsmännens antal utgör icke mindre än 6,996, och man måste fråga sig, om detta antal är för flottan verkligen behöfligt. Det förundrar mig äfven att icke Kongl. Maj:t framlagt förslag om organisation af båtsmanscorpsen i sammanhang med nu föreliggande förslag eller dröjt med detta till sådant kunnat ske. Ty det är gifvet, att detta senare då blifvit mera beaktadt, emedan Riksdagen, föreställer jag mig, vill se frågan om flottans omorganisation i detta afseende i sin helhet sig förelagd.

Det är äfven en annan omständighet, hvilken icke är af så obetydlig vikt, som det kanske kan tyckas, och som gör att jag nu icke kan lemna min röst till regeringens förslag. Kongl. Maj:t har nemligen i detsamma förbehållit sig rätt att, på sätt Kongl. Maj:t anser lämpligt, anordna staten för den nya officerscorpsen. Ingenting finnes antydt om storleken af dess löner, tjenstgöringspenningar eller sådant, utan allt detta skulle bero på Kongl. Maj:ts godtycke. Man vet således icke om de nya officerarnes aflöningsförmåner skulle blifva lika goda eller bättre än de öfriga officerarnes, och detta anser jag äfven vara en brist i förslaget.

Jag tror därför att vi denna gång få nöja oss med att se tiden an, och yrkar jag således fortfarande bifall till reservanternes förslag.

Herr Ol. Jonsson: Utom de skäl, som förut anförts för afslag å regeringens framställning, skall jag be att få framhålla ännu ett. Om nemligen ett nytt slags reservbefäl inom handelsflottan blir utbildadt — en fråga som Kongl. Maj:t sagt icke kan afgöras förr än i sammanhang med andra frågor, som vänta på sin utredning — så skulle man kunna tänka sig att, derest föreliggande förslag vinner bifall, man sedan kanske kommer att finna antalet regementsofficerare vid flottan för litet, i stället för, såsom nu, för stort, och därför i sammanhang med nyssnämnda reservbefäls utbildande begär ökande af regementsofficerarnes antal. Detta är en omständighet, som äfven synes mig innebära ett skäl till uppskof och sålunda till afslag för det närvarande å Kongl. Maj:ts proposition, och anhåller jag följaktligen om bifall till reservanternes hemställan.

Herr Magnusson: Huru vackert än Kongl. Maj:ts af Utskottet tillstyrkta förslag blifvit såväl från statsrådsbänken som från andra håll här i Kammaren försvaradt, skall jag dock på de af Herr Danielson anförda skäl yrka afslag derå och bifall till reservanternes hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det Herr Talmannen gifvit propositioner å de gjorda yrkandena, afslög Kammaren Utskottets ifrågavarande hemställan.

Hvad Utskottet under *mom. b)* hemställt blef jemväl af Kammaren afslaget.

Punkten 2.

Bifölls.

Punkten 3.

Sedan Kongl. Maj:t föreslagit, att anslaget till flottans nybyggnad och underhåll måtte förhöjas med 361,200 kronor till 1,440,000 kronor, hade Utskottet under denna punkt hemställt, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt af Riksdagen bifallas, att anslaget till flottans nybyggnad och underhåll förhöjdes med 121,200 kronor, eller från 1,078,800 kronor till 1,200,000 kronor.

*Angående
förhöjning i
anslaget till
flottans ny-
byggnad och
underhåll.*

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Friherre Stackelberg: Jag skall naturligtvis icke motsätta mig bifall till Utskottets förslag; tvärt om anser jag att de, som intressera sig för flottan, böra vara tacksamma för den tillökning i anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, som Utskottet tillstyrkt, om än denna förhöjning är mindre än Kongl. Maj:t föreslagit. Men då i motiveringen för Utskottets framställning finnes uttalad en förmodan eller förhoppning om att den brist, som under de senare åren uppkommit å ifrågavarande anslag, skulle orsakats af mera tillfälliga anledningar, så har jag ansett det vara min skyldighet säga, att Kammaren icke bör hysa en sådan förhoppning. Kongl. Maj:t har, efter verkställd utredning, funnit att anslaget borde från sitt nuvarande belopp, 1,078,800 kronor, höjas till 1,440,000 kronor. Utskottet åter har föreslagit, att beloppet måtte bestämmas till 1,200,000 kronor. Icke annat än jag kan finna, måste Riksdagen vara beredd derpå, att förhållandena framdeles komma att påkalla liknande framställning som den i år inkomna, derest icke en dyrbar kronans egendom skall tillåtas förfalla.

Herr Frick: Det kan väl tyckas vara öfverflödigt att yttra sig vid denna punkt, då ingen reserverat sig mot Utskottets förslag och det således är föga antagligt att Kammaren skulle vilja bevilja mera än hvad Utskottet tillstyrkt. Men jag ber likväl få uttala, att det af Utskottet föreslagna beloppet, 121,200 kronor, är för ändamålet alldeles otillräckligt. Att så är förhållandet torde vara påtagligt för en hvar, som uppmärksamt genomläst den Kongl. propositionen i detta afseende. Deraf inhemtas nemligen, att den af Marinförvaltningen på grund af varfschefernes framställningar föreslagna förhöjning uti ifrågakomma årsanslag är mycket större än det belopp, som Kongl. Maj:t sedermera ansett sig böra begära af Riksdagen. För min del tror jag, att det af Marinförvaltningen föreslagna beloppet är mycket väl behöfligt, om det skall blifva möjligt att på ett tillfredsställande sätt underhålla flottans fartyg och hus. Jag kan följaktligen icke finna det välbeträkt af Utskottet att göra ytterligare nedsättning i det af Kongl. Maj:t till 361,200 kronor redan nedsatta belopp. Det är endast detta jag velat uttala.

Angående
förhöjning i
anslaget till
flottans ny-
byggnad och
underhåll.
(Forts.)

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Likaledes bifölls *punkterna 4—6.*

I *punkten 7* hemställde Utskottet, att en af Herrar *And. Huss* och *Joh. Nydahl* inom Andra Kammaren väckt motion, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till en del af båtsmanshållets ställande på vakans, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Nydahl* begärde ordet och anförde: Utskottet har afstyrkt motionen på grund deraf, att Kongl. Maj:t redan tillsatt en komité med uppdrag bland annat att taga frågan om båtsmanshållets sättande på vakans i öfvervägande. Under sådana förhållanden är naturligtvis den i motionen föreslagna skrifvelse öfverflödigt, och jag skall därför endast be att få uttrycka min förhoppning, att det med motionen åsyftade målet snart måtte vinnas, ja, att icke blott en större eller mindre del af båtsmanshållet, utan detta i sin *helhet* skall komma att i mån af afgång bland båtsmännen sättas på vakans.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

Punkten 8.

Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.

Till byggande af en 1:sta klassens pansarbåt hade Kongl. Maj:t äskat ett belopp af 2,868,000 kronor, deraf för år 1887 838,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Emot denna Utskottets hemställan hade reservation anmälts af Herrar Grefve *G. Sparre*, Friherre *R. von Kræmer*, *C. E. Casparsson*, Grefve *W. G. Hamilton*, *O. W. Odelberg*, *N. Fosser*, Friherre *B. A. Leijonhufvud*, *E. Sederholm*, *A. F. O. Cederberg*, *G. V. Schotte*, *R. G. von Hedenberg* och *C. R. F. von Baumgarten*, hvilka yrkat bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Friherre *Stackelberg*: Såsom skäl till sitt afstyrkande af Kongl. Maj:ts förslag anför Utskottet först, att åsigtorna ännu torde vara delade angående den för vårt sjöförsvår lämpligaste typen för större pansarfartyg, och att det enda större fartyg af denna cert, till hvars byggande Riksdagen beviljat anslag, ännu icke är i fullfärdigt skick. Det förvänar mig icke litet, att Utskottet kan säga, att åsigtorna angående lämpligheten af denna typ äro så särdeles delade. Sedan många år har jag sökt att följa med rörelserna inom sjövapnet, men har ännu aldrig sett eller hört omtalas en fartygstyp, hvilken lyckats så förena åsigtorna inom vapnet som den ifrågavarande. An-

märkningar mot densamma hafva visserligen blifvit framställda, men sådana kunna aldrig undvikas. Inom flottans officerscorps, har man sedan gammalt varit van att fritt uttala sina meningar, men icke förty äro, såvidt jag försport, åsigtterna derinom just rörande denna pansarbåt föga afvikande från hvarandra.

Denna typ har tillkommit till följd af den s. k. Certkomiténs betänkande och i enlighet med dess förslag. 1882 års stora sjöförsvarkomité hade mycket litet att invända mot densamma. Och för dem, som vilja stödja sig på auktoriteter, ber jag få nämna, att båten fått ett mycket godt vitsord af vår store landsman John Ericsson, som i ett telegram för några år sedan förklarar den vara en förträfflig och för det svenska sjöförsvaret särdeles passande båt. För min egen del vågar jag påstå, att ingen pansarbåt i världen har så goda egenskaper som denna i förhållande till det pris, den betingat.

Vidare säger Utskottet, att »erfarenhet saknas huruvida detta fartyg verkligen kommer att uppfylla alla de förväntningar, man fäst vid detsamma.» Detta är det andra skälet, på grund hvaraf Utskottet afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag. Samma skäl har jag många gånger förut hört återopas. Men, mine herrar, i våra dagar lärer det väl icke kunna misstänkas, att en båt, som bygges af de skickliga ingenjörerna, nutiden har att tillgå, icke skall besitta de egenskaper, man enligt uppgjorda ritningar beräknat. I detta afseende behöfver båten icke pröfvas. Ett annat vida säkrare prof vore naturligtvis eldprovet i krig. Men det kunna och vilja väl icke vi afvakta.

Då Utskottet icke framställt andra skäl för sitt afstyrkande än de af mig nu anförda, hvilka icke gälla mycket för mig, så kan jag icke annat än yrka att Kammaren måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag. Behofvet af sådana båtar som den ifrågavarande för vårt försvarsväsende, har blifvit så ofta och så kraftigt framhållet, att det icke kan vara skäl att spilla tiden med att derom vidare orda.

Jag yrkar afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Frick: I likhet med den siste ärade talaren har jag kommit till den erfarenheten, att meningarna om lämpligheten af den förevarande pansarbåten äro temligen odelade inom fackmännens kretsar, och att densamma hittills ansetts såsom den för våra förhållanden bästa, särskildt när man tager i betraktande effektiviteten i proportion mot priset och kostnaden för andra magters stora pansarfartyg. För min del skall jag emellertid inskränka mig till att instämma med den föregående talaren och vill endast tillägga, att jag icke kan se något skäl, hvarför man icke nu skulle bevilja det af Kongl. Maj:t begärda belopp till ifrågavarande båts byggande, när en hvar vet att flottans stridsmateriel är allt för ringa och att det är af behofvet ovilkorligen påkalladt, att denna materiel ökas samt att detta göres så fort ske kan. När man nu också vet, att det tar lång tid att bygga sådana båtar som denna, synes mig också af denna anledning tiden vara inne att nu medgifva detta belopp, hvarigenom man ju ändå endast finge två af de tre

*Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.*

(Forts.)

Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.

pansarfartyg utaf denna typ, som redan af certkomitén och 1882 års sjöförsvarskomité föreslagits att byggas under den närmaste tiden.

För min del yrkar jag afslag å Utskottets och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

(Forts.)

Herr Magnusson: Jag skall blott be att få yrka bifall till Utskottets förslag. Här har talats så mycket både inom och utom Kammaren om de dåliga tiderna, att jag tror det icke är skäl att kasta mera penningar så att säga i sjön. Jag yrkar som sagdt bifall till Utskottets förslag.

Herr Danielson: Då jag tillhör dem bland Utskottets medlemmar, som biträdt dess förslag, bör jag kanske äfven här yttra några ord. Inom Utskottet hade man den uppfattningen, att man borde vänta någon tid med beviljandet af detta anslag, tills man fick någon verklig erfarenhet om pansarbåten Svea. Om det vore full enighet i den uppfattningen att man borde fortgå på samma stråt, som man inslog vid beviljandet af anslag till denna båt, skulle jag icke hysa betänklighet mot att rösta bifall för det nu begärda anslaget, men inom Utskottet upplystes det, att åsigterna voro mycket olika om egenskaperna hos pansarbåten Svea. Ehuru jag icke vill sätta tillit till dessa upplysningar, tror jag dock försigtigheten bjuder att vi afvakta någon tid, så att erfarenhet kan inhemtas om lämpligheten af omförmälda typ af pansarbåtar, och att fackmännen få dervid afgifva sin mening.

Man känner äfven den uppfattningen inom Riksdagen, att, då det är fråga om anslag eller beviljande af medel till ett större företag, Riksdagens ledamöter i allmänhet vilja anse sig i någon mån som fackmän, och detta kan ej förundra då det gäller millioner, som äro afsedda i nu förevarande fråga. För öfrigt innebär ett afslag, synes mig, endast ett uppskof på ett år, och för min del tror jag, att, så fort erfarenhet vunnits om, att pansarbåtar af detta slag uppfylla de fordringar, man ställer på en så dyrbar materiel, och åsigten om att de äro lämpliga för sitt ändamål hunnit stadga sig, Riksdagen äfven vill gå vidare på denna väg.

Det är dessa skäl, som varit bestämmande för Stats-Utskottet; Kammaren må nu sjelf fälla utslaget. Vi hafva ansett varsamhet af nöden i detta fall, och att erfarenhet behöfver vinnas genom ett års uppskof, så att man får se, huruvida de med »Svea» afsedda fördelarne vinnas.

Jag kan sålunda icke annat än yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Gustafsson: Jag läste nyligen i ett blad, som kallas »Vårt land», följande märkliga ord: det är alltid de radikales uppgift att ruinera statens finanser. Dessa ord gjorde på mig ett djupt intryck och jag vill därför försäkra, att jag aldrig skall rösta för anslag till sådana ändamål som detta, hvilka jag anser ruinerande för statens finanser. Det finnes för öfrigt andra än *sparsamhets*-skäl, som tala mot detta anslag. Jag anförde redan vid remissen af den Kongl. pro-

positionen ett yttrande af franske marinministern Aube, att pansarbåtarnes tid är förbi. Jag kan nu tillägga, att denna auktoritet gjort sina ord till handling; ty den 22 Januari detta år telegraferades det från Paris, att marinministern låtit inställa byggandet af tvenne pansarfartyg. Jag tror mig äfven kunna hemta skäl för afslag å denna framställning ur sjelfva den Kongl. propositionen. Der omtalas, sid. 23 och 24, en simulaker, som förliden sommar egt rum vid franska kusten, då pansarfartyg försvarade sig mot trenne minbåtar, som kommo in från sjön. Detta anfall misslyckades visserligen, men, säger sjöministern, »hade pansarbåtar varit förankrade i skärgård, minbåtarnes antal varit större och desamma haft lämpligt stöd samt skydd af grund, klippor och skär, hvarifrån de i passande ögonblick kunnat göra sina anfall från olika håll och samtidigt, i stället för att, såsom nu skedde, en och en, hade utgången otvifvelaktigt blifvit en annan», d. v. s. hade pansarbåtarna varit i skärgård och man tänker sig minbåtarna förekommande i större antal samt med lämpligt stöd och skydd, så hade pansarbåtarna fått draga det kortaste strået. Det är just också min mening, att vi icke böra skaffa oss pansarfartyg för att med dem gå ut i öppna sjön och leverera batalj, utan vi böra skaffa oss ett minförsvar för att i våra skärgårdar försvara oss mot utifrån kommande pansarfartyg. Icke må vi tänka oss att vi skola kunna taga upp striden på sjön mot någon stormakt, ty äfven om denna båt nu bygges eller alla tre, såsom meningen är, så kunna vi ändå icke försvara oss mot t. ex. Tyskland, som eger 102 fartyg med 570 kanoner, deraf 7 pansarfregatter och 5 pansarkorvetter; ej heller mot Ryssland, hvars sjömagt är lika stor; ej heller slutligen mot England, som har en flotta, som under den senaste trettio åren slukat anslag till ett belopp af sex milliarder kronor. Sålunda kunna vi finna, att vi icke hafva magt att upptaga striden, utan äro inskränkta endast till att försvara våra kuster, hvilket icke bör ske med stora pansarfartyg, utan med mindre fartyg, såsom minbåtar, hvilka lämpa sig för våra skärgårdar. Allt detta talar enligt min tanke för afslag å Kongl. Maj:ts proposition, och yrkar jag därför bifall till Utskottets afstyrkande förslag.

Chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet, Herr Statsrådet Ryding: Det är ju mycket möjligt, att utgången af denna fråga här i Kammaren i dag blifver i enlighet med Stats-Utskottets förslag, men det kan ju äfven hända, att den dermed icke blir afgjord, utan kommer att blifva föremål för gemensam votering. För dem, som då vilja rösta med en uppfattning oförevillad af partisinet, kan det ju vara lämpligt att hafva några fästepunkter, hvarpå de kunna grunda sitt omdöme.

Huru olika än åsigtarna må vara i fråga om fartygscerter, är det likväl några bestämda punkter, om hvilka alla äro ense. Den första af dem är den om fördelen att skydda ett fartygs viktigaste delar mot projektiler från fiendtliga fartyg eller batterier, d. v. s. om fördelen att med pansar hafva beklädda de delar af fartyget, der ångmaskinen, krutdurkarne och minapparaljen äro belägna, d. v. s. med andra ord om fördelen af att ega pansarfartyg, och man måste väl tilltro marin-

*Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.*

(Forts.)

Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sen pansar-
båt.
(Forts.)

ingenjörerna bättre förmåga än oss litet hvar att bedöma, huru ett fartyg skall bepansras och hvilka certer som skola byggas.

Den andra viktiga punkten ligger uti det allmänt erkända förhållandet att, för att skydda minbåtarna vid deras anfall, behöfvas gröfre pansarbåtar, som kunna uppträda med ett kraftigare artilleri. Ty det säger sig sjelft, att, huru vådliga än dessa små minbåtar anfall kunna vara, de i alla fall måste, strax efter det de utfört sina anfallsmanövrer, söka skydd hos större fartyg, och ju förr de träffa på detta skydd, desto bättre. Ju närmare fienden detta skyddande fartyg befinner sig, desto fördelaktigare för anfallet, men för att med mera säkerhet kunna hålla sig nära, måste det bepansras.

Sålunda är ur begge dessa synpunkter pansarfartygens nödvändighet erkänd. Här begäres nu ett anslag till en andra pansarbåt. Vi hafva strax invid oss ett land med mindre folkmängd än Sverige, och der äro redan 4 stora pansarfartyg byggda och det femte på stapeln. Det vore väl då icke för mycket om Sverige, som har mångdubbelt längre kuststräckor än Danmark, försökte hålla sig med åtminstone samma antal pansarfartyg som detta land.

Är det nu då så dyrt att utveckla sjöförsvaret på sätt Kongl. Maj:t begärt, så att hinder derifrån kan möta? Nej! Om man genomläser den Kongl. propositionen — och jag ber att få hänvisa till dess genomstuderande ännu en gång, innan man röstar om detta anslag — finner man, att, för att kunna få en tillräckligt stark flotta, det behöfves en utgift af 11,200,000 kronor, fördelad på 8 år, d. v. s. 1,400,000 kronor om året till nybyggnad. Läggas dertill, såsom äfven af samma Kongl. proposition framgår, nödvändiga utgifter för artilleri, för underhåll m. m., kommer man till samma summa, som i medeltal gifvits af Riksdagen under de sista tre åren. Det är sålunda alls icke för stora anspråk, som ställas på statskassan. I samma Kongl. proposition finnes en vederläggning af hvad den siste talaren nämde såsom den franska sjöministerns åsigt. Denne har icke uttryckligen sagt, att pansarfartygen hädanefter äro onödiga, utan han har sagt, att Frankrike hade ett för litet antal snabbgående kryssare med kraftigt artilleri, samt att pansarflottan växt ut på de snabbgående båtarnes bekostnad. Det var just för att få flera sådana kryssare som han gaf order om uppskof med byggandet af pansarbåtar, och detta kunde här så mycket hellre ske, som den redan befintliga franska pansarflottan för närvarande är öfverlägsen hvarje annat lands.

Såsom skäl för att neka detta anslag är äfven i dag nämndt, att det nu är så dåliga tider. Ja väl, men just därför tror jag äfven man med godt samvete kan bevilja anslaget, ty det är ännu icke i Sverige slaget in på den vägen, som utomlands allmänt behöft sättas i gång nemligen att *staten* måste gifva arbetarne sysselsättning för att skaffa dem bröd, och behöfver man slå in på denna väg, finnes det väl intet lämpligare sätt därför än att gifva dem sysselsättning med sådant arbete, som är till bestämd och erkänd nytta. Äfven denna synpunkt ber jag icke måtte släppas ur sigte, då man röstar om nu ifrågasvarande anslag.

Herr Rydin: Den ärade talaren, som sitter midt emot mig, yttrade, att hela denna Kammare bestode på sitt sätt af fackmän lika väl som de, hvilka äro i egentlig mening fackmän, såsom tillhörande det ifrågasvarande vapnet. Då jag likväl icke hört någon af Kammarrens utom Stats-Utskottet stående ledamöter med undantag af de egentliga fackmännen yttra sig för denna sak, så har jag velat anfäva några synpunkter, hvarifrån jag kommit till det resultat, att det är af största vikt, att Kammaren bifaller Kongl. Maj:ts proposition. Hvad är det då vi i denna Kammare, om vi begagna ordet fackmän såsom sådana, skola yttra oss om? Jo, huru vida det ifrågasatta anslaget är af den beskaffenhet, att vi med våra tillgångar böra bevilja det, och således kunna bidraga till att föröka och förstärka vårt försvar utan att för hårdt anlita folkets skatteförmåga. Då möter oss först frågan, huru vida vi vilja åstadkomma en förbättring i försvaret, sådan den framträder i det förslag, som nu blifvit framlagd. I det hänseendet har blifvit ådagalagd, att man kommit till enighet om behofvet af så beskaffade fartyg som detta, och då kan jag icke betrakta det annat än såsom högst naturligt, att vi fortsätta med anskaffande af den materiel, som erfordras, på det vi må kunna så vidt möjligt är sköta oss såsom vi böra vid ett uppkommande krig. Jag kommer därför till en olika mening än Utskottets pluralitet.

Om jag nu tager i betraktande Utskottets betänkande rörande fjerde och femte hufvudtitlarne, så vill jag icke påstå, att Utskottet i detta hänseende icke tillstyrkt förslag till förbättring af vårt försvar, långt derifrån, men hvad som väckt min uppmärksamhet är, att just på hufvudpunkterna i Kongl. Maj:ts proposition rörande försvaret är det, som de egentliga anfallen rigtats.

På femte hufvudtiteln är pansarbåten en sådan hufvudpunkt, och därför är anfallet rigtadt mot densamma. Sedan man nu en gång börjat att efter en viss plan föröka vårt sjöförsvar, så vill man genast, så fort en båt blifvit byggd, upphöra med denna del af den uppgjorda försvarsplanen, hvilket sedan kan leda till densammas begravnande.

Det har redan blifvit utveckladt, huru behöfliga dessa båtar äro för stärkande af vårt kustförsvar. Man har äfven visat, att minbåtarna i och för sig icke kunna utgöra ett tillräckligt försvar, utan att de äro i behof af skydd af sådana fartyg, som det nu ifrågasvarande. Vidare veta vi, att för ordnande af kustförsvaret det är nödvändigt att hafva fartyg, som fritt kunna segla på öppet farvatten och hjälpa till med försvaret, ty i annat fall vore man tvungen att befästa hela kusten. Under sådana förhållanden talar saken för sig sjelf.

En ärad talare på stockholmsbanken nämnde något om de franska förhållandena och citerade en fransk sjöministers yttrande. Detta har här blifvit bemött af chefen för Kongl. Landtförsvarsdepartementet, men jag vill dock göra en fråga: Kunde det måhända icke också vara i följd af Frankrikes mindre goda finansiella ställning, som man ansett sig böra inskränka byggande af pansarfartyg? Det kunde ju vara i följd deraf att, såsom den ärade talaren äfven nämnde, de radikale i allmänhet vilja spara, och sålunda kunde hela åtgärden vara

*Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.*

(Forts.)

*Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.*

(Forts.)

betingad af sparsamhet, men icke af ett uttryckligt ogillande af sjelfva vapnet såsom sådant.

Samme talare anförde såsom skäl för afslag, att det ju icke vore värdt för oss att tänka på att inlåta oss i en sjöstrid. Vi kunna ej blifva jemnstarka med oss omgifvande stormakter. Ja, om vi resonera så med afseende på försvarsfrågan, så är det enklast, att man säger nej till alla anslag och till hvarje organisation, ty om vi skola mäta oss med Tyskland och Ryssland eller de stora länderna i allmänhet, så är det klart, att vi alltid måste blifva underlägsna. Då är det enklaste sättet att freda våra samvetens kraf på åtgärder till skydd för fosterlandet genom att betala en 12-skilling och gå in i en fredsförening. Man kan dermed inbilla sig hafva fullgjort sin pligt med afseende å försvaret och sålunda hafva sauverat sitt samvete.

Jag tror emellertid att, då det är nödvändigt för oss att småningom förbättra vårt försvar, det är af mycket stor vigt att följa den plan vi börjat och sålunda, då vi nu hafva pansarbåten N:o 1 i det närmaste färdigbyggd, äfven bygga N:o 2. Hvad det beträffar, att man kan hitta på någon bättre fartygscert eller någon bättre stridsmateriel, så, om vi skola vänta derpå, lära vi aldrig komma någon hvart, ty alltid kan man tänka sig något bättre. Derfor är det bäst att nöja sig med hvad som för närvarande är erkändt som det bästa.

Den ärade talaren midt emot mig nämnde äfven, att kanske vi framdeles komme att bevilja detta, men att vi nu borde afvakta, huru pröfningen af den nu under byggnad varande båten skulle slå ut, innan vi bestämde oss för denna. Detta låter nog godt och väl, men det är dock bättre att för närvarande taga saken sådan den är och icke uppskjuta denna fråga till framtiden, ty jag ber att få fästa uppmärksamhet vid huru långsamt det går att bygga dessa fartyg och sålunda huru lång tid det kräfver att få en någorlunda tillfredsställande organisation af ett sådant vapen som detta. Derfor bör man icke göra denna långsamhet längre. Slutligen ber jag få fästa uppmärksamhet på det förhållande, som af chefen för Kongl. landtförsvaret äfven framhållits, att det är af vigt, att vi inom våra egna landmären kunna så vidt möjligt är förfärdiga de vapen, som erfordras, samt der bygga de fartyg, som behöfvas och sålunda på detta sätt uppmuntra våra egna näringar, ty på detta sätt skulle vi få en större sjelfständighet såsom stat just genom att vinna ekonomisk sjelfständighet. Äfven detta är en sak, som i dessa brydsamma tider tål att tänka på.

Man talar om svåra tider, men detta tror jag gäller mera den enskilde än statskassan, ty denna tror jag utan olägenhet kan undvara de medel, som erfordras för byggande af den ifrågasatta båten.

På grund af hvad jag nu anført yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Friherre Stackelberg: Jag hoppas att den ärade reservanten, talaren från ölandsbänken, icke missförstod mig, då jag sade, att man inom fackmännen enats om, att denna pansartyp skulle vara god, icke missförstod mig derhän, som skulle det fallit mig ett ögon-

blick in att vilja bestrida Riksdagens rätt att pröfva hvarje förslag, som framlägges till Riksdagens afgörande, äfven i dess detaljer. Själfva ordalydelsen i Utskottets betänkande ledde mig emellertid helt naturligt, såsom jag tycker, på den tanken, att de uttalade betänkligheterna endast afsågo *sådana* detaljer, som berodde uteslutande af teknisk fackkunskap, af ingenjör- och sjömannainsigter. Då den ärade talaren yttrade, "att i fråga om ekonomien äro väl alla här fackmän, utan att tillhöra själfva vapnet", i hvilket afseende jag gifver honom fullkomligt rätt, missförstod jag icke honom. Jag hoppas, som sagdt, att icke heller han missförstått mig.

Jag hade icke tänkt begära ordet igen, men en talare på stockholmsbänken uppkallade mig. Han erinrade mig om hvad jag för tillfället glömt, nemligen att vid remissdebatten, då Kongl. Maj:ts proposition rörande hufvudtitlarne remitterades till Stats-Utskottet, han verkligen yttrade sig i denna fråga. Han påminde då, likasom i dag, att den nye franske sjöministern, amiral Aube, i en artikel uti en tidskrift — "Atlas colonial" — uttalat såsom sin åsigt, att pansarfartygens tid vore förbi, att minan dödat pansarfartyget; och den ärade talaren på stockholmsbänken tillade då, att när man ser att åtminstone *en* stor sjöfarande nation hyser den åsigten, att pansarfartygens tid är förbi, det borde ursäktas honom, om han vore tveksam, huru vida vi borde hafva pansarfartyg eller icke. Det är naturligt att jag icke kan citera alldeles ordagrant, men jag skulle tro att jag icke missagit mig om själfva meningen i hans yttrande. Den författare, han då åberopade, skulle i samma tidskrift vidare hafva sagt: hädanefter är pansaret dödt, dödadt af minor; allt eskaderkrig, hvarje blockad och — bäst af allt — hvarje landstigning äro hädanefter omöjliga. Jag skulle önska, att jag kunde tro på denna framtidsstanke, ty för oss vore det onekligen allra lyckligast, framför allt, att intet fiendtligt landstigningsföretag kunde ske. Men jag tänkte i mitt sinne, att de båda landen, Frankrike och vårt, äro mycket olika och deras krafter likaså. Frankrikes jemförelsevis branta kuster, som sköljas af det stora verldshafvet, äro icke så lätt tillgängliga för landstigning som våra, och Frankrikes försvarskrafter både till lands och vatten äro så ofantligt öfverlägsna våra, att jag icke tror det skulle vara någon synnerlig fara för Frankrike, om fienden der gjorde ett landstigningsförsök.

Bemälda åsigt, uttalad af amiral Aube i den tidskrift jag nämnde, har sin motsvarighet och är utförligt behandlad i en serie artiklar uti "Revue des deux mondes" för i fjol. Dessa artiklar äro författade af en berömd journalist, Monsieur Gabriel Charne, hvilken säges vara språkrör åt några af franska flottans officerare, kanske äfven i viss mån åt amiral Aube — detta senare vet jag dock icke. Han framställer ett helt nytt försvarssystem till sjös, grundadt derpå — såsom och den ärade talaren på stockholmsbänken vid remissdebatten och äfven i dag förutsatt — att pansaret är dödt, att minan dödat pansarfartyget, hvadan inga sådana skola finnas. Vidare framhålles äfven i denna artikelserie, att eskaderkriget är förbi, blockad och landstigning omöjliga. Framtidens sjökrig skall gå derpå ut, att man i stället för att söka strid mot en fiende, som kan försvara sig, helst skall

*Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.*

(Forts.)

Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.

(Forts.)

undvika honom. På öppna hafvet skall man öfverfalla värnlösa handelsfartyg, taga deras kol och proviant och utan medlidande borra dem i sank. Den fångna besättningen landsättes på närmaste bästa strand. Vid flottans företag mot land skall hon akta sig för befästade städer, men bombardera de värnlösa, för att såmedelst injaga skräck hos fienden och förstöra hans ekonomi. Att undvika strid och förgöra de värnlösa, detta är hufvudprincipen i det nya systemet. Och för systemets genomförande omskapas sjelfva materielen. Denna skall bestå uteslutande af opansrade fartyg, nemligen *minbåtar* af två slag, dels anfallsminbåtar väpnade med Whiteheads minor, dels försvarsminbåtar, väpnade med stångminor och lätt artilleri; *kanonbåtar*, som icke föra minor utan komma att sköta artilleristriden, samt slutligen *depôt-fartyg*. Artikelförfattaren utgår från den synpunkten, att arbetets fördelning skall göras gällande äfven här, och därför vill han bygga olika fartyg för olika ändamål. Hufvudvapnet är anfallsminbåten med de sjelfgående minorna. Den skall understödjas af försvarsminbåtar, och artilleriet från kanonbåtarna skall försvara dem båda. Slutligen skall depôt-fartyget vara till hands att lemna förråd; ty minbåtarna kunna i det afseende icke sköta sig sjelfva längre tid än några dagar. Vidare indelar han fartygen i grupper. Hvarje sådan består af 4 anfallsminbåtar, 4 försvarsminbåtar, 2 kanonbåtar och ett depôt-fartyg, gemensamt för 2 grupper. Kostnaden för dessa fartyg, sådan den af artikelförfattaren beräknats, är denna: Anfallsminbåtarna kosta, 4 stycken, tillsammans 1,000,000 francs, försvarsminbåtarna tillsammans likaledes 1,000,000 francs, kanonbåtarna tillsammans 2,000,000 francs samt depôt-fartyget 4,000,000 francs, det är tillhoppa 8,000,000 francs, eller i svenskt mynt omkring 6,000,000 kronor. Pansarbåten Svea är billigare än Charme's depotfartyg, våra minbåtar billigare än hans minbåtar, våra kanonbåtar äfven billigare än hans; skulle det då kunna vara hushållning att antaga ett försvarssystem, dyrare men sämre väpnadt än vårt eget. Mr Charme förklarar, att hans system skulle falla sig billigare för Frankrike. Men han talar för Frankrike; vi tala för Sverige. Han talar för Frankrike, der de stora pansarfartygen kosta 12 till 15 millioner francs stycket, för Frankrike, hvars pansarflotta är så stor. Då man, som Frankrike, redan har 54 pansarfartyg, nemligen:

7 st.	om 10,000 tons dräktighet och deröfver
7 "	" " 8,000 à 10,000 tons "
8 "	" " 6,000 à 8,000 tons "
20 "	" " 4,000 à 6,000 tons "
10 "	" " 3,000 à 4,000 tons "
2 "	" " 2,500 tons.

af hvilka endast två äro mindre än Svea, då kan man gerna tillåta sig att på en tid inställa byggandet af pansarfartyg.

Jag tror för min del att hvarken amiral Aube eller någon i denna Kammare skall komma att upplefva den dag, då pansaret borttages från krigsskeppen. Det är mycket sant, att minor äro farliga för pansarfartygen, men det äro kanorna äfven. Innan minbåtar och pansarskepp funnos, voro fartygen också blottställda för faror. Mot de gamla linieskeppen använde man brännare och sprängbomber, och man

fick finna sig deri. Det har i alla tider varit farligt att gå i krig; men det kan nu icke hjälpas; och minor äro icke farligare för nutidens fartyg än brännare och bombkanoner voro för en förgången tids.

Den tanke, författaren i "Revue des deux mondes" framställt, att minfartygsgruppen skulle utgöra kärnpunkten, kring hvilken flottan skulle bildas, och att minbåtarna skulle stödjas af särskilda depôt-fartyg, den tanken väcktes redan inom certkomitén. Men det blef klart, icke allenast att minbåtar icke kunna reda sig på egen hand, dels därför att de rymma kol och proviant endast för kortare tid, och dels därför att besättningen icke står ut att tjenstgöra längre än några få dagar å rad i den lilla minbåten, utan äfven att opansrade depôt-fartyg, hvilka icke äro egnade att verksamt deltaga i striden, skulle lemna minfartygen långt sämre stöd än väl väpnade pansarbåtar. Certkomitén föreslog då pansarbåtar af Sveas typ, och Herr Krigsministern antydde också nyss, att detta fartyg skulle i en sammansatt grupp af min- och kanonbåtar tjena till ett sådant stöd. Men nu frågar jag, då pansarbåten Svea tillika är billigare än det opansrade depôt-fartyg, som förordas af den franske reformatorn, skulle det vara fördelaktigt att utbyta den förra mot det senare? Vore jag öfvertygad att landstigning icke kunde ske på våra kuster, skulle jag möjligen kunna gifva mr Charme i någon mån rätt; men som jag är af alldeles motsatt mening, kan jag icke göra detta. Vi kunna icke, såsom fransmännen, säga, att om en landstigning sker med 50,000 man, är detta en så ringa styrka, att den genast mötes af en dubbelt större. Jag har redan förut haft tillfälle att här omtala, huru ofantligt lätt det är att landstiga på snart sagdt hvilken punkt man vill välja på vår kust. Våra pansarfartyg äro icke ämnade att gå ut och strida mot Tysklands eller Rysslands eller Englands eller Frankrikes pansarflottor. Meningen med dem är att störa öfverfarten öfver hafvet vid landstigningsföretag och dessutom att oro förbindelsen, sedan landstigning skett, vare sig på Gotland eller Öland eller i Skåne eller hvarhelst eljest på våra kuster, den förbindelse nemligen, som en landstigen trupp måste ega med sitt eget land, samt slutligen för att gifva vår landhär tid att samlas och möta. Detta är den ifrågasatt pansarbåtens uppgift. Den förmodan, som framställdes nyss, att pansarfartyget icke skulle kunna manövrera inomskärs, gäller icke sådana pansarbåtar som den ifrågasatta.

Hvad för öfrigt beträffar den grundsats, på hvilken det Charme'ska systemet, såsom det kallas, hvilat, så går den ut på, i hufvudsak, att anfalla den värnlöse, den som icke kan försvara sig, att bombardera obefästa städer och göra sin fiende all den skada i ekonomiskt afseende, man kan, för att sålunda ruinera honom och dermed vinna segerns palm eller rättare lager. Vilja vi icke sätta oss i tillfälle att försvara oss, komma vi just i en sådan ställning af värnlöshet, som gör oss till god pris för utföaren af ett dylikt system.

Det bekymrar föga detta charmanta system, att det bryter mot folkrätten. Detta kan möjligen ett land sådant som Frankrike tillåta sig, ett land som är så stort och mäktigt; men det lilla landet kan och bör icke göra på samma sätt; det kan icke öfva represalier, och

*Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.*
(Forts.)

Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt:
(Forts.)

i hvilket fall som helst måste man dock hålla folkrätten i helgd. För att försvara sig emot detta nya krigföringssystem, då det en gång kommit från papperet till verkligheten, anser jag det vara högst nödvändigt att vi icke försumma vårt försvarsverk, vare sig till lands eller sjös. Värnlösheten afvänder icke, utan tvärt om gynnar och uppmuntrar till eröfringsföretag, äfven i strid mot folkrätten. Afväpna vi, nog få vi sedan både spanmåls- och andra tullar, nog få vi värnpligts- och andra lagar efter preussiskt eller ryskt mönster; men i vederlag få vi uppgifva det svenska folkets urgamla rätt att sig sjelft beskatta, afstå från förmånen att i denna församling rådslå och besluta om våra egna angelägenheter, med ett ord: upphöra att vara ett sjelfständigt, myndigt folk. Derfor är det ock som jag är angelägen om att vårt försvarsverk icke skall förfalla; och tid är penningar; i samma mån vi hafva små tillgångar att dermed utföra de arbeten, som behövas för härens eller flottans förkofran, måste vi vara betänkta att i tid lemna medlen dertill. Jag medgifver att det kan vara bekymmersamt att bevilja stora anslag då det klagas öfver betryckt tid; men det nu ifrågavarande anslaget är ett extra anslag, och sådana kunna ju lättast lemnas, då statskassans ställning är god, såsom fallet är nu. Annat är förhållandet med de ordinarie anslagen, hvilka utgå årligen. För öfrigt skulle man genom bifall till Kongl. Maj:ts förslag bereda de enskilda verkstäderna en arbetsförtjenst, hvaraf de äro i stort behof under nuvarande konjunkturer. Det mesta af det nu begärda anslaget komme nemligen att stanna inom landet. Jag skulle kunna hafva åtskilligt att tillägga; men, i det mesta förekommen af Herr Krigsministern i hans yttrande från statsrådsbanken, inskränker jag mig till att fortfarande yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag i detta stycke.

Herr Gustafsson: Den ärade talaren på upsalabänken, som nyss hade ordet, antydde att det kunde vara Frankrikes dåliga ekonomiska ställning, som gjorde att man der upphört med att bygga pansarfartyg. Det skälet kunde då väl också och bättre lämpas på oss. Jag tror icke att vår ekonomiska ställning är lyckligare än den är uti Frankrike. Åtminstone fick man under tulldebatten här i Kam-maren veta, att fransmännens finansiella ställning var jernförelsevis god just därför att de voro protektionister. Den ärade talaren yttrade vidare någonting om "tolfskillingar", men då detta mynt icke längre är gångbart, förmodar jag att han använde ordet "tolfskillning" endast för att gifva en så mycket mer antik anstrykning åt de gammalmodiga åsigtter som han ville förfäkta.

Jag begärde dock egentligen ordet med anledning af ett yttrande af Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet. Jag vet icke om jag har rätt deri, men nog anser jag det vara en ganska blygsam fordran, att då en regeringens ledamot uppträder och tillrättavisar någon af Kammarens ledamöter för yttranden, som icke skulle öfverensstämma med sanningen, så bör han väl sjelf hafva reda på de fakta, hvarom fråga är. Chefen för Landtförsvarsdepartementet har här påstått, att amiral Aube aldrig uttalat den satsen, att torpedos dödade pansaret, utan skulle den franske marinministern endast hafva uppskjutit

byggandet af pansarfartyg för att lättare kunna fylla franska flottans behof af s. k. kryssare. Detta står redan att läsa i Stockholms Dagblad för i dag, men jag tror icke att amiral Aube skrifer i denna tidning, deremot är det ganska troligt, att en och annan af våra svenska ministrar der framlägga sina åsichter inför allmänheten. Vill man verkligen lära känna hvad den franske sjöministern tänker och skrifer i denna sak, så bör man derför icke såsom Herr Chefen för Landtförsvarsdepartementet, citera Stockholms Dagblad utan i stället den franska tidskrift, der Amiral Aube skrifer. Jag skall be att få för herrarne citera ur tidskriften "Atlas colonial" några rader, skrifna af amiral Aube sjelf. Han säger så här: "att eskaderkriget sett sina bästa dagar, att torpedobåten dödat pansarfartyget, samt att vissa sjöoperationer, såsom blockad af kusterna, landstigningsexpeditioner och sjöbataljer, nu mera äro föråldrade saker, samt att sjökrigets nya form är det "industriella kriget", kryssarkriget med lätta snabbgående fartyg samt kustförsvaret med torpedo- och kanonbåtar." Så lyda hans egna ord, och jag kan naturligtvis icke annat än lita derpå. Nu har emellertid en ärad talare på stockholmsbänken mot amiral Aube uppstått en annan auktoritet, nemligen en fransk journalist. Jag är mycket tacksam att den ärade talaren har så hög tanke om journalisterne, men fastän jag sjelf är journalist, så är jag dock benägen att i frågor rörande sjöförsvaret sätta en amiral som auktoritet högre än en journalist. Samme talare yttrade också, att Frankrikes kuster skulle vara mera skyddade mot landstigningar än våra svenska kuster. Jag får säga, att jag förut hört alldeles motsatsen. Jag har alltid, när det varit fråga om vårt försvar, hört våra herrar fackmän förklara, att våra svenska kuster med dess skär och grund äro som en naturlig fästning, men nu får man veta, att Frankrikes öppna kuster med dess många lätt tillgängliga flodmynningar äro mindre fördelaktiga för landstigningar än våra skär. Talaren på stockholmsbänken sade vidare, att minbåtar icke kunde sköta sig sjelfva. Jag ber der vid lag få nämna något, som inträffade under sista rysk-turkiska kriget. På en flod, som heter Donau, utkämpades åtskilliga sjöstrider. Rumänierne hade icke några pansarfartyg, men med stångminor sprängde de dock turkiska fartyg i luften. Vigten af sådana minor har också chefen för Sjöförsvarsdepartementet erkänt, då han på sidan 27 i den Kongl. propositionen säger, att stångminor visat sig synnerligen verksamma i strid. Och erkänt torde vara, att vid den franska expeditionen till Tonkin var det just dessa stångminor, som högst väsentligt bidro till expeditionens framgång. Det var med stångminor, som man sprängde de kinesiska fartygen i luften. Samme ärade talare ordade vidare om, att pansarbåtar vore nödvändiga för att i krig störa den fiendtliga flottans förbindelser. Jag vill fråga, om någon verkligen tror att, om vi få dessa tre pansarbåtar och förlägga två i Karlskrona och en i Stockholm, dessa, instängda i hamnarne, skola kunna störa en fiendtlig flottas förbindelser? Nej, mine herrar, de skulle icke ens kunna titta ut ur hamnarne. De skulle genast blifva borrhade i sank, om de vågade sig till sjös. Förhållandena voro liknande under senaste fransk-tyska kriget. Den tyska flottan låg inkrupen i sina befästade hamnar. Franska flottan

*Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.
(Forts.)*

Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.
Forts.)

gick fram och tillbaka, men vågade icke närma sig hamninloppen, ty dessa voro väl stängda af minor. De tyska pansarbåtarna lågo emellertid orörliga och stilla i hamnarne. Likaså skulle förhållandet, i händelse af krig, blifva hos oss, och hvartill gagna då de dyrbara pansarfartygen? Jag yrkar fortfarande afslag å Kongl. Maj:ts framställning.

Herr Pehrsson i Törneryd: Om i vår sjöförsvarsmateriel skall ingå pansarfartyg eller icke, derom vill jag icke yttra mig, emedan jag icke rätt förstår den saken. Jag skall således helt och hållet förbigå denna del af diskussionen. Men hvad jag icke kan förbigå är ett uttalande, som jag hört under diskussionens lopp, nemligen att meningarna hos fackmännen vore odelade i fråga derom, att en pansarbåt af Sveas cert vore den för våra förhållanden mest lämpliga. I det hänseendet har jag af fackmän hört mycket delade meningar. Sålunda har jag hört anmärkas, att den fart, som Svea kan komma att göra, är alldeles otillfredsställande. Mer än en gång hafva vi också på detta rum af fackmän fått höra, att det för ett kraftigt sjöförsvär icke är nog med att hafva pansarbåtar, utan att man tillika måste hafva *snabbgående* sådana. Förhåller det sig nu verkligen så, att farten är ringa och otillfredsställande hos dylika pansarfartyg som de ifrågavarande, hemställer jag, om icke ensamt på denna grund det kunde vara skäl att vänta med att bygga en ny större pansarbåt, till dess man finge se huru den, som nu är under byggnad, tillfredsställer fordringarna å den vederbörliga farten. Talaren från Upsala sade, att statskassan för närvarande har öfverflöd på penningar, och då statskassan är god, kan man gerna bevilja det äskade anslaget. Jag har vid ett annat tillfälle under innevarande riksdag mot ett sådant påstående gjort den erinran, att det icke är rätt att göra anvisningar för större utgifter för hvad ändamål som helst därför, att statskassan är i en god ställning. Ty under det statskassan har öfverflöd, lider i allmänhet folket af ekonomiskt betryck, och denna omständighet visar, att man tagit ut för höga skatter af vårt folk. Nu vill man det oaktadt använda dessa skattemedel på ändamål, om hvilkas nytta man icke är på långt när ense. När det är fråga om att göra något af större betydelse för försvaret till lands eller sjös, fordrar detta vanligen icke blott uppoffring för tillfället, utan äfven för framtiden. Jag får därför säga, att det synes mig, som om man borde under nuvarande förhållanden betänka sig litet mera, än hvad man tyckes vilja göra från åtskilliga håll, innan man beviljar större anslag för försvaret. — Jag har på senare tider blifvit allt mera befast i den öfvertygelsen, att om vi för vårt försvar skola göra något, som har någon betydelse, så bör man, för att kunna biträda förslag härutinnan, vara öfvertygad derom, att förhållandet är sådant, som det yttrades från statsrådsbänken, nemligen att man går i den rätta riktningen. För min del är jag icke öfvertygad om att vi gå i en sådan riktning för närvarande. När man betraktar de förslag om försvarsväsendets ordnande, som blifvit framlagda af vår regering på senare tider, skall man finna att de gå ut på att på de partiella reformernas väg genomföra hvad som icke kunde utföras, då förslag derom framlades i dess helhet 1883,

utan att nu samtidigt föreslå de förändringar i vår orättvisa beskattning, som då voro ifrågasatta.

Herr Persson i Vadensjö: Utskottet grundar sitt afslag derpå, att en pansarbåt, sådan som den föreslagna, för närvarande är under byggnad, och Utskottet yttrar den tanken, att man icke bör företaga byggandet af nya pansarbåtar, innan man fått se huru den nya båten kommer att uppfylla sitt ändamål. Häremot invänder man, att då det är ingenjörer och fackmän, åt hvilka byggandet anförtros, så bör det icke kunna råda någon tvekan, att icke allting blir ändamålsenligt och att båtarne blifva goda. Men om man tänker sig aldrig så litet tillbaka, då monitorerna anskaffades, så männe icke också ingenjörer och fackmän byggt dessa? Och då man nu hör olika yttranden från samma fackmän, så får man icke förundra sig öfver att vi, som icke äro ingenjörer och icke fackmän, tänka oss före, innan vi inlåta oss på att bevilja medel till den nya fartygsbyggnad, som föreslås. Det i frågavarande anslaget är icke så litet, och därför vill jag åtminstone kunna stödja mig på fullt säkra yttranden angående fartygets lämplighet, innan jag vågar tillstyrka beviljandet af de summor som äskas, så att man icke kastar ut den ena millionen efter den andra och sedan får höra samma omdöme om den nya fartygs-certen, som det man fått höra om monitorerna. Då är det bättre att vänta, till dess man fått ett stadgadt omdöme om beskaffenheten af den båt, som är under byggnad. På dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Danielson: Jag begärde ordet med anledning af det yttrande af talaren på upsalabänken, som han lade i min mun, då han sade, att jag skulle hafva yttrat, att Kammarrens ledamöter vore fackmän i hithörande frågor allesamman. Jag har deremot yttrat, att, då det vore fråga om anslag, enhvar ansåge sig i någon mån vara fackman. Då man hörer sådant återgifvas, förundrar det mig icke, att nämnde talare så ofta råkar i meningsutbyte med en sin granne der borta. Jag börjar tro, att han rent af ställer sjelf till sådana meningsutbyten.

Hvad nu beträffar sjelfva saken, så veta herrarne nog, att jag sagt, att det är min uppfattning, att vi böra göra mera för vårt sjöförsvar. Jag tror jemväl att, när den pansarbåt, man nu bygger, blir färdig, man skall blifva belåten dermed. Men på det att Riksdagens ledamöter sjelfve må bilda sig en åsigt derom, tror jag att det är nödvändigt, att vi dröja något och icke genom att vilja gå för fort förstöra allt. Jag vill nämna, att vid frågans behandling i Utskottet den meningen sökte göra sig gällande, som afsåg, att vi borde motivera afslaget å framställningen så, att hvarje tanke på att vidare bygga pansarbåtar borde öfvergifvas. Men detta hafva vi, som herrarne finna, afböjt, och Utskottets motivering uttalar icke något sådant omdöme, utan endast ett uppskof. Jag har hört framstående fackmän, som stå vårt sjöförsvar ganska nära, säga, att sjelfva skrofvat å det fartyg, som genom ifrågavarande anslag afses att byggas,

*Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.*

(Forts.)

*Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.
(Forts.)*

är beräknadt att kosta omkring 200,000 kronor mera än det möjligen kan byggas för. Jag har blifvit tvungen yttra detta, då man beskyllar en för att icke vilja göra något. Jag tror, att herrarne icke vinna något på att envisas att, innan pansarbåten Svea blifvit färdig och man fått den öfvertygelsen, att denna båt blifvit lämplig, söka få ytterligare anslag till enahanda ändamål. Jag skall icke ingå på det skarpa klander man rigtat mot båten Svea, ty jag för min del tror, att det skall blifva en båt, som blir bättre än en talare på stockholmsbänken förmenade och till gagn för sjöförsvaret. Jag tror också, att det nog blir nödvändigt att framdeles anskaffa flera dylika. Men man bör gå, som jag ofta nämnt, varligt till väga och se tiden an, ty det är icke några små belopp, hvarom fråga är.

Jag har tyckt att 5:te hufvudtiteln blifvit inom Utskottet mycket välvilligt behandlad. Sålunda har Utskottet tillstyrkt en förhöjning till belopp af 121,200 kronor i anslaget till flottans nybyggnad och underhåll. Vidare har Utskottet hemställt om anslag till anskaffning af stångminnattiralj och minbåtar samt byggande af minskjul m. m. m. Utskottet kan följaktligen icke gerna beskyllas att hafva varit ovänligt mot denna hufvudtitel. Härmed anser jag mig hafva tillbakavisat den beskyllning, som den ärade talaren på upsalabänken framkastat mot mig och som hufvudsakligen föranledt mig att begära ordet.

Jag har icke något vidare att tillägga. Men jag skall i anledning af Herr Statsrådet och Chefens för Landtförsvarsdepartementet yttrande, att han såge i denna fråga en partisak, blott be att, för så vidt detta uttalande syftade på mig, deremot få nedlägga min gensaga.

Herr Petersson i Runtorp: Jag har icke begärt ordet för att yttra mig angående den ifrågavarande pansarbåtens lämplighet. Den kan nog vara bra och af stort gagn för vårt försvar mot verkliga eller förmenta yttre fiender. Jag har endast begärt ordet för att tala om den fiende, som vi för närvarande ega inom landet. Jag menar vår betryckta ekonomiska ställning. Det har visserligen så väl från statsrådsbänken som stockholmsbänken gjorts uttalanden, huru våra sjuka näringar skulle botas. Men de botemedel, som här äro föreslagna, kan åtminstone icke jag gilla. Man har nemligen ansett, att vi för att anskaffa arbetsförtjenst åt svenska folket borde bygga stora fartyg i en sådan utsträckning, att för detta ändamål skulle anvisas årligen omkring 2 millioner kronor uti 8 års tid. Men jag vet icke huru vi skulle under tiden kunna försörja oss, så vida vi icke dertill skulle använda de penningar, som vi möjligen kunna hafva kvar i statskassan. För min del anser jag dock, att vi i främsta rummet böra söka försvara oss mot den svåra och bekymmersamma fiende, vi hafva i landet, och därför tror jag, att vi icke kunna nedlägga några tillgångar i improduktiva företag, som endast skulle göra den betryckta ställningen inom landet än värre. Tvärt om böra vi använda allt hvad vi ega för produktiva mål och på så sätt söka höja landets hjelpkällor, så att det kan blifva möjligt för oss att berga oss.

Jag är icke någon försvarsnihilist men jag vill icke, så att säga, lägga på soldaten en så tung rustning, att han icke skall kunna försvara sig. Det behöfs en inre kraft hos soldaten och en inre kraft hos nationen för att kunna försvara sig. Men jag tror, att vi äro på god väg att så rusta oss ända till tänderna att, när det sedermera behöfs att försvara oss, vi sakna all kraft dertill.

Det är mot ett sådant tillvägagående jag ber att få inlägga min gensaga.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Magn. Jonsson: Jag skulle icke hafva begärt ordet i denna fråga, om icke Herr Statsrådet och Chefen för Landtförsvarsdepartementet gifvit mig anledning dertill. Han yttrade, om jag icke misstager mig, ungefär så, att han af förhandlingarna nog kunde se, huru frågans utgång skulle blifva i denna Kammare, men att han ville framlägga några synpunkter till ledning för dem, som vid en gemensam votering möjligen skulle önska rösta för regeringens förslag. För min del skall jag be att få anföra några skäl till upplysning för dem, som skulle vilja rösta för Utskottets förslag.

Jag ber dervid först och främst få erinra om, huru vänligt den förevarande punkten blifvit af Utskottet behandlad. Utskottets förslag afser icke ett afslag för framtiden. Det fans visserligen många inom Utskottet, som önskade att dess förslag skulle så affattas, men derom kunde man icke enas. Man har — och det med rätta — ansett, att, när man en gång beslutat att bygga en pansarbåt af en viss cert, man bör gifva sig till tåls för att se, huru denna båt fyller sitt ändamål. Nödvändigheten att här vid lag iakttaga en viss försigtighet visas bäst deraf, att man redan måst vidtaga förändringar i den sålunda antagna fartygsmodellen; om jag icke misstager mig allt för mycket, har det befunnits nödigt att göra det nya pansarfartyget 20 à 30 fot längre, än från början var afsedt, för att öka dess snabbhet och manöverfärdighet, och det torde väl vara bäst att afvakta fartygets färdigbyggande och hvilka resultat en dylik förändring kan medföra — kan hända man då komme under fund med, att sådana fartyg måste göras ändå längre. Har man en gång här vid lag fått visshet så i ena som andra afseendet, är det ju icke otroligt, att denna Kammare kan vara villig att bevilja ytterligare anslag till fortsättande med byggande utaf ramfartyg.

Jag ber att i sammanhang härmed få erinra, att det vid behandlingen i dag af första punkten i detta utlåtande var fråga om tillökning af flottans befäl. Det är naturligt, att, då det redan nu icke är tillräcklig tillgång å befäl, detta skall blifva fallet i ännu högre grad, om vi skaffa oss flera ramfartyg af stora dimensioner. Det är därför som jag trott, att regeringen skulle till nästa år komma med förslag till ombildning af båtsmanhållsinstitutionen och då möjligen på samma gång föreslå ny stat för ett ökadt befäl vid flottan. Då jag säger detta, vill jag äfven fästa uppmärksamheten på ett yttrande, som nyss fäldes här, nemligen att då ett i jemförelse med Sverige så

*Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.*
(Forts.)

litet land som Danmark redan skaffat sig fyra pansarbåtar, borde äfven vi kunna kosta på oss detta för vårt försvar nödvändiga redskap. Jag skulle helst önskat, att man icke tagit dessa land till exempel för oss; min tro är, att man der i landet må hända vore bättre belåten med ett eller annat pansarfartyg mindre och i stället litet mera enighet — visst är, att det är klokast för oss att söka bevara enigheten samt upprätthålla förmågan att bära de kostnader, landet åtager sig.

En talare på upsalabänken mente tro på, att det var de tryckta finansiella förhållandena som gjort, att man i Frankrike slutat upp med att bygga ramfartyg. Jag undrar dock slutligen, om man icke i Frankrike, med sina mångfaldigt större ekonomiska resurser än våra, trots den tryckta ställningen, ändå skulle fortfarit med att bygga ramfartyg, om de verkligen befunnits vara de mest lämpliga; och, i alla fall, om det i Frankrike också varit ekonomiskt tryck, som varit orsaken till ifrågavarande inskräkning i afseende å krigsfartygs byggande, huru mycket mera tvingande bör det då ej vara för oss under nu varande förhållanden att iakttaga samma tillbakadragenhet!

På grund af hvad jag nu yttrat hemställer jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Petersson i Boestad: På grund af den dåliga ekonomiska ställning, som nu råder i landet, och då därför all möjlig sparsamhet måste iakttagas, yrkar jag afslag å Kongl. Maj:ts proposition och bifall till Utskottets utlåtande.

Herr Gumælius: En ärad representant här har yttrat, bland annat, att den som icke ville vara med om att bevilja förevarande anslag lika gerna kunde betala en tolfskilling och gå in i en fredsförening. Ja, hvarför icke? Denna tolfskilling blefve kanske då väl placerad och kunde möjligen komma till ganska mycket gagn. Om till dömes den ärade talaren i god tid så placerat sin tolfskilling, gått in i en fredsförening och der möjligen fått ny anledning till att öfverväga, huruvida man icke borde hålla igen en smula i afseende å anslagen å 4:de och 5:te hufvudtitlarne, då hade dels hans egen röst kanske oftare afgifvits lika med flertalets i denna Kammare och dels de många, som följt honom vid beviljande af stora anslag å nyss berörda två hufvudtitlar, må hända äfven gått i en sparsammare riktning, och då hade vi haft de tiotals millioner, af hvilkas beviljande genom gemensam votering jag till väsentlig del tillskrifver honom äran och ansvaret, besparade, och kanske vore vårt försvarsväsende icke därför i mycket sämre skick, än det nu är.

Då samme representant upptog chefens för Landtförsvarsdepartementet argument, att man borde tänka på det arma folket och söka bereda det arbetsförtjenst genom att bygga pansarbåtar, hemställer jag, huru vida icke de stora summor, som det vore meningen att offra härpå, kunde få en bättre och mera praktisk användning, om man t. ex., beslöte sig för att nästa år bygga t. ex. en mil jernväg mer än vanligt. Männe icke derigenom skulle effektivt åstad-

kommas mera arbetsförtjenst och mera praktiskt gagn än af ett nytt pansarfartygs påbörjande? Jag tror för öfrigt, att man bör uppskjuta byggandet af denna pansarbåt så länge, att man hinner få den förut beslutade i sjön, får se den flyta från Göteborg till Karlskrona eller, ännu bättre, hit upp på Stockholms ström, der man finge taga den i betraktande och sedan rådgöra med fackmän såväl utom som inom Kammaren för att stadga sitt omdöme, huruvida det är skäl att fortsätta med byggandet af dylika båtar. Jag hoppas väl att pansarfartyget Svea flyter, men tager deremot för alldeles gifvet, att den nu föreslagna pansarbåten kommer att sjunka här i Kammaren och äfven i den gemensamma voteringen. För min del skall jag hemställa om bifall till Utskottets förslag.

*Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.
(Forts.)*

Herr Frick: Så väl af Herr Statsrådet och Chefven för Landförsvarsdepartementet som af den ärade talaren på stockholmsbänken hafva de skäl, som blifvit anförda för uppskof med beviljandet af Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt, blifvit så tydligt och klart vederlagda, att jag för min del icke vill upptaga tiden med att derom vidare orda, ehuru det ännu kunde vara mycket att säga i denna sak. Hvarför jag begärde ordet var, att en talare yttrade, att man borde se till, att man icke betungade de skattdragande med alltför stora utgifter för försvaret. Han yttrade äfven, så vidt jag fattade hans mening rätt, att de skattdragande redan vore alltför mycket nedtryckta af skatter för försvarsverket. För min del begagnar jag tillfället att protestera mot en sådan mening. Jag är själf en mycket sparsam man och jag vill derfor iakttaga sparsamhet, nota bene der det är klokt att göra detta, men det vore icke klokt att afslå det nu begärda anslaget, hvilket enligt mitt förmenande tydligen har visats vara behöfligt just på grund af sparsamhetsskäl. Den, som med oförvillad blick vill granska hvad Kongl. Maj:t nu begärt för försvarsverkets ordnande, skall helt säkert finna att några bördor, som i ekonomiskt afseende kunna kallas olidliga eller ens betungande, icke komma att påläggas de skattdragande. Man har här snarare begärt för litet än för mycket. Under sådana förhållanden tror jag icke att det är riktigt, att Kammaren nu ur sparsamhetssynpunkt uppskjuter denna fråga.

Fastän det är en ringa omständighet, vill jag dock fästa uppmärksamheten på, huru vida det icke vore skäl att begagna sig af de nu rådande konjunkturen, då man ju kan få för lågt pris all den materiel, som erfordras till ett pansarfartyg. Jag tror derfor att äfven detta utgör ett skäl för att just nu bygga denna pansarbåt och icke uppskjuta dermed till en tid, då konjunkturen möjligen kunna vara helt annorlunda.

Jag skall icke upptaga Kammarens tid längre, utan inskränka mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Olsson i Ättersta: Blott ett par ord. Det har så väl i dag som vid flera föregående tillfällen under denna riksdag med mycken styrka framhållits den lyckliga ekonomiska ställning, hvori stats-

Angående
anslag till
byggande af
en 1:a klas-
sens pansar-
båt.
(Forts.)

verket nu befinner sig. Jag tror dock att man så mycket fäst sig vid denna behållning, att utsigten blifvit skymd af de bekymmer och den rent af förtviflade belägenhet, hvori en stor del af landets invånare är försänkt. Det är en gammal god regel, att man skall spara i de goda dagarne, så att man har något när den svåra tiden kommer. Man behöfver icke vara spåman för att kunna förutse, att under nu rådande konjunkturer kommer en stor del af statens inkomst-källor, såsom tullar, bränvinsmedel och många andra, att så småningom utsina. Det torde därför kanske icke vara så alldeles klokt att för nästa år gifva på hand denna utgift af 800,000 kronor, som sedermera kommer att fortsättas under flera år. Det borde vara godt och kännas tryggt för litet hvar, såväl enskilda personer och kommuner, som för staten i sin helhet att kunna sätta starka lås för sina hus, men om man skall uppoffra största delen af sin förmögenhet på dessa lås, torde husen sedan icke vara mycket värda att försvara.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Efter det Herr Talmannen till proposition upptagit de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkterna 9—16.

Biföllos.

Punkten 17.

Angående
mintillverk-
nings-
personalens
aflöning.

Kongl. Maj:t hade för Mintillverkningspersonalens aflöning äskat anvisande för år 1887 af ett extra anslag å 23,885 kronor 75 öre; och hemstälde Utskottet,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte på det sätt af Riksdagen bifallas, att till mintillverkningspersonalens aflöning måtte för år 1887 anvisas ett extra anslag af 19,885 kronor 75 öre.

I fråga härom anförde

Herr Friherre Stackelberg: Jag kan icke underlåta att fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att det skulle kunna leda till vanvård af en dyrbar materiel, derest Riksdagen icke beviljade den af Kongl. Maj:t äskade förhöjningen i detta anslag, eller 4,000 kronor, för aflönande af en extra ingenjör vid flottans station i Karlskrona, hvilken skulle hafva tillsyn öfver den derstädes förvarade minmaterielen, inlära dess vård och handtering o. s. v. Då det här är fråga om ett ringa belopp i jemförelse med värdet af den dyrbara och ömtåliga materiel, som dermed skulle tillgodoses, tror jag Riksdagen icke hafva skäl att afslå hvad Kongl. Maj:t begärt; och af sådan anledning tillåter jag mig rörande denna punkt hemställa, att Kammaren, med afslag å Utskottets framställning, måtte bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Danielson: Jag ber deremot att få yrka bifall till Utskottets hemställan och jag gör detta, emedan jag anser denna fråga stå i nära sammanhang med den komités arbeten, som skall inkomma med förslag till minörcorpens och minväsendets omorganisation.

Hvad åter beträffar att, såsom den siste ärade talaren yttrade, denne ingenjör skall inlära minvapnets handterande, vård och begagnande, så är detta icke enligt med verkliga förhållandet, ty enligt det stadgande, som gäller för minkurser, skötes denna undervisning af flottans officerare, s. k. informationsofficerare, under det att här är fråga om anslag till en ingenjör. Således två alldeles skilda saker. Det finnes äfven en särskild minkurs, afsedd för inhetande af undervisning om de så kallade fasta minornas utsättande i sjön.

Jag tror därför icke att denne ingenjör kan vara afsedd för handhafvandet af minvapnet, utan snarare för konstruerandet af dylika minor, och anser att med denna fråga kan anstå tills vi få se den i sin helhet, sedan Kongl. Maj:t haft den under sin pröfning.

Herr Friherre Stackelberg: Endast ett par ord ytterligare. Det är verkligen väl mycket begärdt, att dessa officerare vid flottan, hvilka gått igenom en minkurs, skola dermed hafva förvärfvat tillräcklig skicklighet i tekniskt hänseende för att kunna rätt vårda och sköta ifrågavarande minmateriel. Dertill erfordras en ingenjörs hela skicklighet.

Det är tydligt, att officerarne skola kunna handtera och mot fienden använda minor och dertill hörande apparater, äfvensom att de efter bästa förmåga skola söka att vårda dem i förrådet; men att de ömtåliga instrumenten på det sättet icke blifva så väl vårdade och vidmakthållna vid stationen, som deras dyrbarhet kräfver, är också alldeles tydligt.

Herr Frick: Jag har icke något vidare att tillägga utöfver hvad Friherre Stackelberg nyss yttrade, ty det var just hvad jag ämnade säga, då jag begärde ordet. Jag skall därför nu inskränka mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt.

Herr Ol. Jonsson: Äfven om nu så skulle vara, att herrar sjöofficerare icke äro tillräckligt hemmastadde i minväsendet för att kunna sköta och handhafva dessa minor, tror jag dock, att man skulle kunna finna ett enklare och billigare sätt än det af Kongl. Maj:t föreslagna för att afhjelpa denna brist. Det finnes nemligen ett ganska stort antal ingenjörer vid flottans båda varf och, då numera sällan några fartyg för flottans räkning derstädes byggas, synes det mig som om någon af dessa ingenjörer kunde få egna sig åt minväsendet, hvarigenom man undveke att behöfva tillsätta någon ny plats. På grund häraf tror jag, att det är goda skäl för att bifalla Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt Herr Talmannen gifvit propositioner enligt de yrkanden som förekommit, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

*Angående
mintillverk-
nings-
personalens
aflöning.
(Forts.)*

Punkterna 18—21.

Biföllos.

§ 5.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos Stats-Utskottets Utlåtanden:

N:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående fortsättning under år 1887 af arbetena på nya kasernetablissemment för Svea lifgarde och Andra lifgardet m. m.; och

N:o 34, i anledning af väckt motion om förändring i tiden för arrendeafgifternas erläggande för kronans utarrenderade egendommar.

§ 6.

Härefter företogs till handläggning Stats-Utskottets Utlåtande N:o 35, i anledning af väckta förslag om försäljning af åtskilliga kronans egendommar.

Punkten 1.

Bifölles.

Vid föredragning af *punkten 2*, deri Utskottet hemstält, att en af Herr *J. Jonsson* i Hertsjö inom Andra Kammaren väckt motion om försäljning af kronans egendommar i de norrländska länen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, begärdes ordet af motionären,

Herr *Jonsson* i Hertsjö, hvilken yttrade: Ehuru Utskottet ansett min i förevarande motion behandlade fråga beaktansvärd, har Utskottet likväl på anförda skäl hemstält, att densamma icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Att denna fråga verkligen är beaktansvärd, torde bäst bevisas deraf, att Kongl. Maj:t nu för andra gången efter endast fyra års förlopp upptagit densamma. Med den utredning, som jag förmodar frågan får, hoppas jag att densamma snart skall få en lycklig lösning, och då densamma nu är under behandling af Domänstyrelsen och vederbörande myndigheter, skall jag icke göra något yrkande.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölles.

§ 7.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 36, i anledning af väckt motion om upphörande af den rusthållare vid Kongl. Andra lifgrenadierregementet åliggande skyldighet att bekosta exercisammunition.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande inom Andra Kammaren af Herr *J. Ericsson* i Norrby m. fl. afgifna motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Ericsson i Norrby: Ehuru jag icke har någon förhoppning att kunna vinna ändring i det slut, hvartill Utskottet kommit, har jag likväl ansett mig böra yttra några ord i denna fråga. Det visar sig af Utskottets betänkande, att en hel hop corpser och regementen blifvit befriade från skyldigheten att bekosta exercisammunitiou derigenom att de åtagit sig vissa andra förbindelser. Emellertid vill det synas af Utskottets utlåtande, att det finnes regementen, som icke bidragit till denna exercisammunitiou genom afgifter till någon fond. Så är t. ex. detta fallet med en del indelta regementen. Vidare heter det, att afgifterna för exercisammunitiou blifvit på ett eller annat sätt reglerade till ett fixt belopp för hvarje effektivt nummer, men att jemväl protester afgifvits emot rättmätigheten af dylika åtgärder. Vi hafva jemväl sett, att Riksdagen medgifvit åtskilliga eftergifter, såsom t. ex. under förlidet år. Vid sådant förhållande synes det, som om de billiga anspråk, som motionen afser, bort vinna något afseende.

För min del yrkar jag bifall till motionen.

Herr O. B. Olsson: Ja, det är en ganska lätt sak för en motionär att helt enkelt endast yrka bifall till sin motion; men vida bättre hade det varit, om denna motion mera, än som är fallet, utredt ifrågavarande förhållanden. Det enda skäl, som finnes åberopadt i motionen, är det, att ifrågavarande regemente är det enda, för hvilket ammunitiouen icke ingått i passevolansen, och hvars rusthållare alltså fortfarande erlägga kontant betalning för densamma; något annat skäl har icke blifvit förebragt. Om motionären endast åstadkommit någon utredning om huru detta förhållande från början uppkommit, så hade Utskottet derigenom blifvit i tillfälle att mycket lättare, än som nu varit fallet, utreda frågan, i hvilken Utskottet, med den knappa tid, som varit detsamma tillmätt, nu icke lyckats komma till full klarhet. Emellertid har Utskottet sökt utreda, huruvida icke, då andra berustade regementen för lång tid tillbaka, ja, redan för 100 år sedan, bildat kassor, såsom t. ex. trossmedelsfonden och mötespassevolansfonden, från hvilka kronan fått uppbära betalning för exercisammunitiou, som af kronan tillhandahölles regementena enligt särskildt uppgjorda passevolanskontrakt, någon fond skulle finnas, ur hvilken kostnaderna för exercisammunitiouen jemväl för ifrågavarande regemente borde utgå. Men antagligen har ifrågavarande regemente icke velat bilda någon sådan fond och därför fortfarande fått sjelf anskaffa exercisammunitiouen. Härtill kommer, att Kongl. Maj:t redan sistlidet år lät höra rusthållarne vid detta regemente, huruvida de vore villige att till kronan erlägga ett bestämdt belopp af fyra kronor för hvarje nummer, emot det att den behöfliga ammunitiouen, som ju alltid förorsakat dem en till beloppet oviss utgift, från och med innevarande år tillhandahölles af kronan, samt att af regementets 888 nummer rusthållarne för 800 nummer ingingo på den föreslagna öfverenskommenheten. Då detta skett så nyligen, har Utskottet äfven deri funnit ett skäl att icke tillstyrka motionen. Skulle detta regementes rust-

hållare eller de, som vid Riksdagen föra deras talan, framdeles förelägga Riksdagen en motion i samma syfte, men bättre motiverad än den som nu föreligger, så antager jag att Riksdagen skall, om giltiga skäl dertill förefinnas, ingå på deras begäran. Jag anhåller således om bifall till Utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll Utskottets hemställan.

§ 8.

Likaledes bifölls Stats-Utskottets härefter föredragna Utlåtande N:o 37, i anledning af väckt motion om afskrifning af en del af kyrkotionen i provinserna Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän samt beviljande af ett extra anslag för sådant ändamål af 20,000 kronor, att utgå under år 1887.

§ 9.

*Angående
fixerande af
den vissa
hemman
i Skåne
åliggande
hofveris-
skyldighet.*

Till behandling företogs härefter Stats-Utskottets Utlåtande N:o 38, i anledning af väckt motion om nedsättning i den afgäld, som påförts till kungsgårdar i Skåne hofveriskyldiga hemman.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (N:o 120) hade Herr *M. Dahn* — beträffande de hemman, hvilka förut haft sig ålagdt att till vissa kungsgårdar i Skåne utgöra arbetsskyldighet eller s. k. hofveri, och i fråga om hvilka hemman 1883 års Riksdag, med befrielse från arbetsskyldigheten eller därför förut öfverenskommen afgäld, bestämt nya grunder för afgälden — anfört, att dessa hemman icke kommit i åtnjutande af någon skattelindring, motsvarande munderingspersedlarnes afskrifning för rusthållen, samt därför föreslagit, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, i hvad mån nämnda arbetsskyldighet kunde fixeras efter för de arbetsskyldige förmånligare grunder, samt att Riksdagen måtte anslå nödiga medel till detta förslags förverkligande.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Sedan denna Utskottets hemställan blifvit uppläst, erhöll motionären

Herr *Dahn* ordet och yttrade: Utskottet har i sitt betänkande sökt visa obefogenheten af min motion, men dervid, såvidt jag kan se, gått bra mycket på sidan om saken. Utskottet säger, att dessa hofveriskyldiga hemman böra uti ifrågavarande hänseende anses lika med rusthållshemman, förmodligen dertför, att jag i motionen uppdragit en parallel emellan den till ett visst penningbelopp fixerade rusthållsskyldigheten vid de afsuttna rusthållen och den på samma sätt fixerade hofveriskyldigheten, och, heter det vidare i Utskottets betänkande, att "vid tiden för upprättande af indelningsverken för de skånska kavalleriregementena alla arbetshemman kunnat med samma

befogenhet anslås till rustning som de kronohemmän, hvilka då blefvo till rusthåll indelta“. Ja, det är sant, att det hade kunnat ske, men det skedde icke, utan staten sålde dessa hemman, hvarom fråga nu är, till enskilda personer för en köpeskilling, som, om rustningsbesväret hade varit förenadt med dem, naturligtvis hade varit lägre, än den nu blef. Jag har här i min hand ett gammalt skattebref, som just innehåller ett sådant köp emellan staten och en enskild person, och i hvilket det heter, bland annat, att köparen skulle ega hemmanet, “njuta, bruka och behålla under skattemannabörd och rättighet till everldig ego, som lag förmår; dock att innehafvaren utan försummelse efter vanligheten utgör de arbeten och de skyldigheter till ryttmästarebostället kungsgården Månstorp, som med kontrakt och författningar instämma.“

Detta kontrakt, som här särskildt åberopas, är ett kontrakt, från 1706, hvilket innehåller just alla de naturaprestationer, de arbetskyldige skulle utgöra till nämnde kungsgård. Men sedermera har i Kammarkollegium genom Kammarrådet Cassel gjorts en förvandlingsberäkning på hvad dessa naturaprestationer innebålla, och den är tillkommen på samma sätt som vid de afsuttna rusthållen, d. v. s. utan att alla deruti ingripande faktorer tagits i betraktande. Man har dervid kommit till ett värde af naturaprestationerna, som, åtminstone vid Månstorp, är dubbelt så stort som ännu någon af de fyra sista arrendatorerne satt i fråga. Ingen arrendator har ännu någonsin ifrågasatt högre afgäld än fem tunnor korn, och de sista icke mer än fyra tunnor, och detta värde måste väl äfven få anses vara det rätta på nämnda arbetsskyldighet, när arrendegifvare och arrendatorn på frivillighetens väg kommit till detta resultat. Nu kommer man deremot vid den kamerala uträkningen till dubbelt så mycket, eller tio tunnor 24 kappar, hälften råg och hälften korn, att lösas (visserligen) efter 1834 och 1843 årens medelmarkegång. När nu enligt 1885 års riksdagsbeslut en afskrifning skall ske af 30 procent, blifver den afgäld, som irågavarande hemman få vidkännas, likväl äfven efter afskrifningen nära dubbelt så stor som hittills. Jag föreställer mig, att då det skattebref, som utgör kontraktet mellan de enskilde och staten, ännu eger gällande kraft, skulle icke desse arbetsskyldige kunna åläggas större afgäld för arbetet än den, som kan betingas genom en frivillig överenskommelse med staten. Man kan till exempel tänka sig, om en enskild person säljer en egendom till en annan och förbehåller sig ett undantag att utgå in natura, att den, som sålde egendomen, efter någon tid kommer och säger: jag vill icke hafva några naturaprestationer längre, utan du skall betala undantaget i penningar; men då tror jag icke han får detta utan på frivillighetens väg. Likaledes tror jag, att icke heller staten eger rätt att handla annorlunda, utan han får väl lika som den enskilde söka komma öfverens med vederbörande motpart om ändringen, ty staten har naturligtvis icke rätt att gå längre, än dess egna kontrakt med den enskilde innehålla och tillåta.

Herr Talman, jag yrkar afslag å betänkandet och bifall till motionen.

*Angående
fixerande af
den vissa
hemman
i Skåne
åliggande
hofveris-
skyldighet.
(Forts.)*

*Angående
fixerande af
den vissa
hemman
i Skåne
åliggande
hofveri-
skyldighet.
(Forts.)*

Vidare anförde

Herr O. B. Olsson: Jag har icke kunnat dela Utskottets åsigt i denna fråga, och detta på den grund, att jag något närmare känner till sådana der hofveriskyldiga hemmans natur och skyldigheter, just emedan jag är född på ett dylikt hemman, som hade hofveriskyldighet till Samby kungsgård.

Af den vid skatteregleringskomiténs betänkande fogade redogörelse för ifrågavarande arbets- eller hofveriskyldighet finner man, att Kongl. Maj:t år 1844 förordnade dåvarande Kammarrådet Cassel att verkställa undersökningar rörande de hofveriskyldiges prestationer vid hvar och en af de kungsgårdar, till hvilka arbete utgjordes, och uppskatta dem i dagsverken, som sedermera skulle förvandlas i spanmål. Detta skedde också. Men det är att märka, att denna förvandlingsuträkning gick ut ifrån det tyngre arbetssätt, som då var rådande. Jag skall också be att få nämna, att hvarje hofveriskyldigt hemman — ett helt bestod af $\frac{3}{8}$ mantal — hade genom kontrakt, upprättade dels i slutet af 1600-talet och dels i början af 1700-talet, förbundet sig att derifrån skörda 3 tunnland åker och inberga 10 lass hö. Rågen, som var sådd på ett tunnland, tillhörigt hofveriskyldigt hemman, skulle skäras med handskära, äfvenså vårsäden, korn och hafre. Då den var tjock och hade lagt sig, så tvingades de arbetsskyldige att skära den på sådant sätt, hvilket naturligtvis uppskattades till en massa dagsverken. För att på det sättet skära ett tunnland råg åtgingo vanligen 20 dagsverken. Numera användes ett mycket lättare brukningssätt. Man hugger säden antingen med lie eller också med skördemaskiner. Detta har lättat arrendatorernes åligganden i så väsentlig mån, att de icke på långt när motsvara den uppskattning, som Kammarrådet Cassel gjorde 1844. Äfven hörde det till de hofveriskyldiges åligganden att hålla stängsel kring kungsgårdens egor. Dessa kungsgårdar utgjorde i allmänhet flera mantal, och till följd deraf var det en vidsträckt stängselskyldighet, som ålåg de hofveriskyldige. Men denna stängselskyldighet minskades i betydlig mån genom 1854 års stängselförordning, hvari stadgades, att hvarje jordegare skulle hålla stängsel utan afseende på hemmantalet.

Vi finna således, att denna arbetsskyldighet i närvarande stund är mycket mindre, än då Kammarrådet Cassel uppskattade den i dagsverken, som sedermera förvandlades i spanmål. Vid somliga kungsgårdar gingo de längre bort belägna arbetsskyldiga hemmanen in på att betala efter Cassels förslag, men den närmare belägna, som icke hade så stora olägenheter, nekade och ville icke betala efter detta höga belopp. De hafva sedan dess blifvit hörda många gånger, men alltid med samma resultat. Sedan ett lättare brukningssätt numera blifvit infördt, så hafva de nemligen funnit mera förenligt med sin fördel att fullgöra detta onus än att betala det i spanmål efter den Casselska uppskattningen. År 1883 beslöt Riksdagen, för att bereda dessa arbetsskyldige en lindring, att de skulle befrias från sitt arbete till kungsgårdarne mot en afgift, som icke skulle blifva så betungande som efter Cassels förslag. Men följderna af detta beslut blef helt annan

än den Riksdagen hade väntat sig, ty till följd deraf och i enlighet med den författning, som i anledning af Riksdagens beslut sedermera utfärdades,ingo de arbetsskyldige betala nära nog dubbelt mot förr. Detta Riksdagens beslut medförde således en väsentlig tunga i stället för att det skulle blifva till lindring. Derest Riksdagen nu icke vill hjälpa dessa arbetsskyldige, så hafva de ingen annan utväg än att fullgöra sina kontrakt med Kongl. Maj:t och kronan, som de ingått för 150 år sedan eller så omkring. Men det skall naturligtvis blifva en stor olägenhet för arrendatorerne af dessa kungsgårdar, i fall de nu skola börja drifva sina tegar igen, ty de kunna icke göra det i den ordning, att det kan vara med deras fördel förenligt. Svårigen kunna de också, enligt mitt förmenande, tvingas att betala hvad som fordras, då deras arbetsskyldighet grundar sig på kontrakt mellan kronan och deras företrädare. De skola därför på rättegångsväg söka vinna befrielse från denna skyldighet, och då skola — derom är jag fullkomligt öfvertygad — kontrakten hädanefter som hittills förklarar vara grunden för arbetsskyldighetens fullgörande.

På grund af dessa skäl jemte många andra, som jag skulle kunna åberopa, ber jag att få instämma i motionärens yrkande om afslag å Utskottets förslag och bifall till motionen. Jag vet visserligen, att detta icke kan hafva till följd annat än en opinionsyttring i frågan, men det är just en sådan jag tror vara nödvändig.

Herr Persson i Vadensjö: När jag underskref denna motion, ansåg jag skälen för bifall till densamma vara klara, ty motionären begär i sin motion ingenting annat, än att Riksdagen måtte anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta göra en ny utredning öfver hvad dessa arbetsskyldige rätteligen skola betala. Det har nyligen visats, att de just genom en utredning kommit att betala ett högre belopp, än som finnes föreskrifvet i deras med Kongl. Maj:t ingångna kontrakt. Då ingen bestridt sanningsenligheten häraf, må det icke förundra någon, att motion väckts att få rättadt detta fel, och på dessa grunder vill jag också yrka bifall till motionärens förslag. Det är klart, att svårigheter skola möta för personer, som köpt en egendom, om det, sedan de innehaft den i 40 à 50 år, kommer en uträkning, som gör arrendet dubbelt dyrare mot förut. Sådant visar tydligen alla dessa med arrendatorerne af kungsgårdar upprättade kontrakt, ty när kontraktet upprättades, stod arbetet på långt när icke så högt i pris. Vid sådana förhållanden kunna ju arrendatorerne af kungsgårdar lika bra taxera detta arbete, som det sker på högre ort. Om man icke vill se dessa arbetsskyldige invecklade i en hel mängd rättegångar om deras skyldigheter, är det allt skäl att helt enkelt rösta för bifall till motionen. De begära icke att blifva befriade från ett öres afgift, utan endast att ett en gång begånget fel måtte rättas.

Herr Sven Nilsson: Jag har icke inom Utskottet deltagit i behandlingen rörande denna fråga, så att jag der icke kunnat yttra mig i densamma. Jag anser därför min pligt bjuda mig att nu tala till förmån för dessa hofveriskyldige, som icke vederfarits all den rätt-

*Angående
fixerande af
den vissa
hemman
i Skåne
åliggande
hofveris-
skyldighet.
(Forts.)*

*Angående
fixerande af
den vissa
hemman
i Skåne
åliggande
hofveris-
skyldighet.
(Forts.)*

visa dem bort, allt sedan Kammarrådet Cassel uppskattade deras arbete till kungsgårdarne, öfver hvilken uppskattning ett både allmänt och berättigadt klander framstälts af de arbetsskyldige. Lyckligtvis är det icke många, som hafva att utgöra en sådan skyldighet, och vill man tala med dem om denna sak, skall man få höra dem utan undantag påstå, att arbetet vid det tillfälle, då Kammarrådet Cassel uppskattade detsamma, blef minst dubbelt så högt som det rättvisligen bort. Detta hafva de oaktadt protester och klagomål hittills fått finna sig i, då någon rättelse i allmänhet ej kommit till stånd.

Att de rättelser som vidtagits icke varit rättelser i allmänhet, vill jag blott påvisa i ett enda fall, som jag anser vara ganska märkligt och som är en följd af Riksdagens beslut 1883, då Riksdagen trodde sig skipa rättvisa i denna sak.

En under Svabesholms kungsgård hofveriskyldig torpare har i afgäld för hofveriskyldigheten för Gatehuset N:o 2 Mellby betalt 65 kronor årligen ända sedan den tiden, då den Casselska uppskattningen skedde. Men efter det 1883 års författning tillkom, har denna afgift blifvit nedsatt till 1 krona 72 öre. Nu finnes det ytterligare 17 lika beskaffade gatehus, som utgöra hofveriskyldighet till kungsgården, men dessas innehafvare få fortfarande antingen betala den högre afgiften, eller utgöra skyldigheten med dagsverken. Detta missförhållande har sannolikt kommit sig deraf, att den torpare, som nu betalar den lägre afgiften, genom öfverenskommelse fått erlægga den kontant till kronan, under det att de öfrige antingen måst betala eller utgöra denna betalning i dagsverken till kungsgården, hvars innehafvare icke ansett sig skyldig att göra några eftergifter. Faktum är, att den ene fått hjälp och alla de andre icke. Rättvisan fordrar dock, synes det mig, att, när staten hjälpt den ene, staten också bör hjälpa den andre. Den inkomst, staten härigenom skulle förlora, är en obetydlighet, emedan det är ett ringa fåtal af invånarne i Skåne, som drabbas af denna hofveriskyldighet. Men om de än äro få och små jordegare, fordrar dock rättvisan, att något göres för åstadkommande af en förändring härutinnan. Och det är också på grund deraf som jag anhåller om bifall till det af motionären framställda skrivelseförslaget.

Herr Jonson i Fröstorp: Jag finner till min förvåning, att ledamöter från Stats-Utskottet, hvilka inom Utskottet icke reserverat sig mot det slut, hvartill Utskottet kommit, nu tala för motionen. Emellertid förhåller det sig så med Herr Dahns motion, att den Casselska uppskattningen synes hafva blifvit temligen rättvist gjord. Man finner också, att de hofveriskyldige på allt sätt tredskat med arbetets fullgörande och sökt bringa ned det till det minsta möjliga, ja, till snart sagt ingenting. Förhållandet med hofveriskyldigheten är ju, att den utgör en grundskatt, som motsvaras af rusthållsskyldigheten. Motionären har jämfört hofveriskyldigheten med de afsuttna kavalleriregementenas beklädnadsskyldighet, hvilken blifvit nedsatt från 40 till 20 kronor. Det belopp, som förut skulle betalas, eller 40 kronor, motsvarade, såsom vi alla veta, mer än dubbla värdet af beklädnaden, och det var också därför som Riksdagen nedsatte beloppet till hälften.

Men så vidt jag kan se, är denna jemförelse icke riktig, ty de, som skola utgöra denna beklädnadsskyldighet, hafva icke, i likhet med de hofveriskyldige, kommit i åtnjutande af 30 procent afskrifning. Den efter denna afskrifning återstående hofveriskyldigheten är icke så stor, att man för dess skull och så snart efter den sista förändringen bör rubba förut gjorda bestämmelser.

Emellertid skall jag inskränka mig till att helt kort och godt yrka bifall till Utskottets förslag och afslag å motionen.

Herr vice Talmannen Larsson: Efter den föregående talarens yttrande kan det icke vara mycket att tillägga, så mycket mer som Utskottet, enligt mitt förmenande, synnerligen väl och fullständigt motiverat det slut, hvartill det kommit.

Nu har väl af flere talare och deribland äfven af ledamöter från Utskottet yrkats afslag på dess förslag och bifall till motionen, men jag tror för min del, att det skulle se något besynnerligt ut, om Andra Kammaren bifölle motionärens förslag sådant det nu föreligger. Motionens kläm är af följande lydelse: "att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, i hvad mån nämnda arbetsskyldighet kunde fixeras efter för de arbetsskyldige förmånligare grunder, samt att Riksdagen måtte anslå nödiga medel till detta förslags förverkligande". Det skulle, som sagdt, se ganska besynnerligt ut, om Riksdagen skulle fatta ett sådant beslut och säga, "att Riksdagen måtte anslå nödiga medel till detta förslags förverkligande". Det lärer väl svårligen låta sig göra. Åtminstone förefaller det mig, som om detta vore en något ovanlig form för ett Riksdagens beslut; och då dertill kommer, att Utskottet gifvit goda skäl för sin afstyrkande hemställan, så vill jag, endast med åberopande af dessa skäl, förena mig i yrkandet om bifall till Utskottets förslag.

Herr Persson i Vadensjö: Det var med anledning af ett yttrande af Herr Jonson som jag begärde ordet. Jag kan icke tro, att man här i Kammaren vill låta förstå, att en arbetsskyldig krånglar, när han anhåller att Kongl. Maj:t skall räkna ut hvad han har att betala till kronan. Det är icke fråga om att han icke skall utgöra arbetet, utan meningen är endast att begära tillåtelse att få lösa hofveriskyldigheten med penningar eller spanmål. Detta kan väl icke sägas vara att krångla. Jag tror tvärtom, att dessa arbetsskyldige alldeles icke krångla, när de i största ödmjukhet anhålla att få uträknadt hvad de skola betala. Det belopp, som af Kongl. Maj:t kan bestämmas, skola de också erkänna sig skyldige att betala. Den omständigheten, att dessa arbetsskyldige nu klaga och söka rättelse, visar blott, att de anse ett fel förut hafva blifvit begånget, men ingenting annat.

Jag yrkar fortfarande bifall till motionen.

Herr Dahn: Jag har förut, gent emot hvad som yttrats för afslag å min motion, framhållit, att år 1844, d. v. s. strax efter det den

*Angående
fixerande af
den vissa
hemman
i Skåne
åläggande
hofveris-
skyldighet.
(Forts.)*

Angående
fixerande af
den vissa
hemman i
i Skåne
äliggande
hofveris-
skyldighet.
(Forts.)

Casselska uträkningen verkstälts, tillfrågades dessa arbetsskyldige om de ville fullgöra sin skyldighet in natura eller därför betala den ersättning, som Cassel uträknat, och likaledes tillfrågades de derom år 1861. Det låg då i sakens natur, att de skulle vägra att betala dubbelt så mycket som de förut erlagt, ty arrendatorerne af kungsgårdarne hade, som sagdt är, icke begärt mer än hälften af hvad staten fordrade. Då Kongl. Maj:t och Riksdagen sålunda ansett arbetsskyldige i detta fall ega sjelfbestämmelserätt, måtte de väl äfven hafva det, ty annars hade de väl icke vid nämnda tillfällen tillfrågats. Och hade arbetsskyldige denna sjelfbestämmelserätt då, så hafva de den väl äfven nu. Hvad den Casselska uträkningen beträffar, är den för öfrigt *en sak*, och *en annan* de kontrakt, enligt hvilka arbetsskyldigheten skulle fullgöras af hofveriet in natura. Dessa kontrakt äro för Månstorp af den 6 Januari 1706.

Jag har i motionen uppdragit en parallel mellan arbetsskyldigheten och anskaffningen och underhållet af munderingspersedlar vid afsuttna kavalleriet. Kammarkollegium kom år 1884 till det resultat, att rusthållarne vid nämnda kavalleri skulle ersätta munderingspersedlarne med 40 kronor, och Riksdagen beslutade detsamma; men redan året derpå uppref Riksdagen sitt 1884 fattade beslut, i ty att både regering och Riksdag ansågo att 40 kronor vore allit för mycket, hvarför detta belopp nedsattes till hälften. Det finnes många faktorer, som kameralisterne i förevarande fall icke taga i betraktande vid en dylik förvandlingsuträkning och många af naturaprestationerna till kungsgårdarne hafva, såsom Herr Ola Bosson Olsson nämnde, neutraliserats i följd af särskilda förhållanden, såsom stängselskyldigheten och dylikt. Detta inse äfven arrendatorerne af kungsgårdarne lika väl som de arbetsskyldige, och därför träffas alltid öfverenskommelse med hänsyn härtill; de arbetsskyldige äro lika intresserade af att blifva qvitt arbetet in natura som arrendatorerne, och därför blir det frivillig öfverenskommelse om huru mycket skall betalas, och så har det gått till under många arrendatorer.

Hvad beträffar det yttrandet, att rusthållarne vid det afsuttna kavalleriet icke skulle blifva delaktiga af den beslutade afskrifningen af 30 procent, så trodde jag mig ej behöfva upplysa en ledamot af Stats-Utskottet om, att afskrifningen gäller såväl indelningsverket som grundskatterna. Värdet af rustningskostnaden vid afsuttna kavalleriet utgör 300 kronor per nummer, deraf 30 procent nu afskrifvits. Här är emellertid icke fråga om några 30 procent, utan om en fixering af hofveriskyldigheten efter billigare grunder, och om min motion bifölles, kunde Kongl. Maj:t ju till nästa Riksdag framkomma med utredning och förslag i frågan.

Herr Sven Nilsson: Jag anhåller att få göra ett tillägg till det yttrande jag förut haft i denna fråga. Af de torpare, som höra under Svabesholms kungsgård och hvarom jag förut talat, finnas flere, som jag då äfven nämnde, hvilka utgöra sina skyldigheter till arrendatorn. Dessa blifva icke fria från sina för högt uppdrifna skyldigheter förr än år 1895, då kontrakten på kungsgården utgå. Följaktligen

få dessa, för hvilka ingen rättelse sker, ärligen under hela denna tid utgöra detta dryga arbete, då andra blifvit nästan befriade. Då nu arrendatorn fått rätt att af dessa torpare uttaga hofveriskyldigheten, som således ingått i arrendevilkoren, kan han ju ej gerna afstå den utan ersättning, och anser jag att staten borde utgifva en sådan ersättning. Jag har här i min hand en debetsedel för år 1883 för den torpare, som förr till kungsgården men sedermera till staten betalat 65 kronor och 12 öre om året, samt äfven den andra för 1884, der afgälden för samma torp endast utgör 1 krona 72 öre.

Det fins äfven en del hemmansegare, som numera till kronan inbetala lösen för hofveriskyldigheten, och det fins *en* sådan, som har $\frac{3}{16}$ mantal, som ända sedan 1860 icke betalt mer än emellan 16 och 20 kronor om året, hvaröfver jag äfven har debetsedlarne; således, en obetydlig torpare betalar sin lösen för arbetsskyldigheten med omkring 65 kronor, då ett icke obetydligt hemman endast betalar i medeltal 18 kronor ärligen, och detta är ett förhållande, som är i högsta grad beaktansvärdt. Jag tror äfven, att den afgäld, som af hemmansegaren utgöres, är för stor, om den jemföres med hvad den varit före den tid, då Kammarrådet Cassel reglerade dessa utlagor, men de träffades dock icke så hårdt som torparne, hvilka deremot nu äro så betungade, att de knappast förmå utgöra sina reglerade skyldigheter. Jag hoppas att Riksdagen skall beakta ett sådant förhållande.

Den anmärkning, vice talmannen gjorde mot motionärens förslag, finner jag fullkomligt riktig. Då jag först yrkade bifall till detta förslag, hade jag ej observerat detta förhållande. Jag skall därför taga mig friheten förändra motionärens förslag till följande: "att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, i hvad mån arbetsskyldigheten till kungsgårdar i Skåne kunde fixeras efter för de arbetsskyldige förmånligare grunder."

I detta förslag är således icke ifrågasatt något anslag, utan blott helt enkelt en utredning, på det rättvisa måtte ske dessa små jordsegare och i synnerhet torpare, hvilka jag anser en större rättvisa än hittills skett bör gifvas. Jag anhåller därför om bifall till detta mitt förslag.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt propositioner af Herr Talmannen gifvits i enlighet med de yrkanden som förekommit, blef Utskottets hemställen af Kammaren bifallen.

§ 10.

Förekom till afgörande Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 8, i anledning af återremiss af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 4, angående vilkoren för tillverkning af bränvin.

I sitt betänkande N:o 4 hade Utskottet i anledning af Herrar O. Schenströms, A. G. Björkmans och Ivar Lyttkens' motioner om ändring i gällande förordning angående vilkoren för tillverkning af bränvin hemställt, att ifrågavarande motioner ej måtte till någon annan

*Angående
fixerande af
den vissa
hemman
i Skåne
äliggande
hofveri-
skyldighet.
(Forts.)*

*Om ändring
i gällande
förordning
angående
vilkoren för
tillverkning
af bränvin.*

*Om ändring
i gällande
förordning
angående
vilkoren för
tillverkning
af bränvin.
(Forts.)*

Riksdagens åtgärd föranleda, än att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhölle om utarbetande och framläggande för Riksdagen af förslag till sådana ändringar i berörda förordning, som kunde leda till en mera betryggande kontroll öfver beskattningen, äfvensom om den omarbetning af gällande ordningsstadga för bränvinsbrännerierna i riket, som för samma ändamåls vinnande funnes erforderlig.

Denna hemställan hade Första Kammaren bifallit, hvaremot Andra Kammaren till Utskottet återremitterat ifrågavarande hemställan; och hemställde nu Bevillnings-Utskottet i föredragna memorialet N:o 8, att Andra Kammaren ville fatta beslut beträffande Utskottets omförmälda i utlåtandet N:o 4 gjorda hemställan.

Sedan Utskottets oftanämnda hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Schenström: Det kan icke vara min afsigt att söka motverka bifall till ifrågavarande förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t, men då Bevillnings-Utskottet i sitt Betänkande N:o 4 uttryckligen i motiveringen godkänt min motion om skärpta straffbestämmelser för försvinnning vid tillverkning af bränvin, och då vidare denna Kammare uttryckligen har gillat motionen, så tillåter jag mig uttala den förhoppning, att vid affärdandet af ifrågavarande skrifvelse deri också uttryckligen måtte inflyta just den begäran, som min motion har afsett.

Herr Björkman: Då Första Kammaren bifallit Utskottets hemställan, och den af motionärerne föreslagna förändringen uti ifrågavarande förordning således icke nu kan komma till stånd, torde det icke tjena till mycket att vidare yttra sig i frågan. Men vid tanken på de just i dessa dagar inom det län jag tillhör pågående ransakningsmålen angående försvinnningar vid tillverkning af bränvin, kan jag icke underlåta att erinra derom, att det är af största vikt, att en lagförändring i den af motionärerne angifna riktningen så snart som möjligt genomföres.

För öfrigt vill jag endast tillkännagifva, att jag till alla delar instämmer i hvad Herr Schenström nyss yttrade.

Herr Boström: Då jag icke hört någon framställa yrkande om bifall till Utskottets förslag, anhåller jag att nu få göra det.

Vidare anfördes icke. Efter af Herr Talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll Kammaren hvad Utskottet i sitt Betänkande N:o 4 hemställt.

§ 11.

Föredrogs och lades till handlingarne Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 9, i anledning af återremiss af 1:sta punkten i Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 7, angående allmänna bevillningen.

§ 12.

Efter föredragning vidare af Banko-Utskottets Utlåtande N:o 8, i anledning af återförvisning af 1:sta punkten af Banko-Utskottets Memorial N:o 4 i fråga om användandet af Riksbankens vinst för år 1885 lades jemväl detta utlåtande till handlingarne.

§ 13.

Företogs handläggning af Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 8, (i samlingen N:o 17), i anledning af Herr L. P. Mallmins motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förständigande för kronofogdarne i riket att till vederbörande kommunalnämnder med posten öfversända redovisning för indrifna kommunalutskylder.

I detta utlåtande hemstälde Utskottet, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela föreskrift derom, att kronofogde, som, jemlikt 79 § af Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, anlåtats om indrifning af resterande kommunalutskylder, skall vara pliktig, då ordförande i kommunalnämnd härom framställer skriftlig begäran, att dessa medel, jemte redovisningshandlingar, under uppgifven adress i assureradt tjenstebref till kommunalnämnden öfversända.

*Angående
äläggande för
kronofog-
darne att till
vederbörande
kommunal-
nämnder med
posten öfver-
sända redo-
visning för
indrifna
kommunal-
utskylder.*

Efter föredragning häraf begärdes ordet af

Herr Thestrup, hvilken inom Utskottet låtit anteckna sig såsom reservant och nu anförde: Då jag låtit anteckna mig såsom reservant, anser jag mig äfven böra uppgifva anledningen dertill.

Under den 12 Juli 1878 har Kongl. Maj:t utfärdat tvenne särskilda förordningar, den ena om förändrade föreskrifter för utmätning för krono- och kommunalutskylder, den andra om kronofogdes och stadsfogdes dagbok i utsökningsmål. I den senare af dessa förordningar stadgas i 18 §, att "då fordringsegare skriftligen begärt att medel, som skola honom tillhandahållas, måtte under uppgifven adress med posten öfversändas, åligger det kronofogde eller stadsfogde att medlen under assurans enligt adressen afsända." I den andra samma dag utfärdade förordningen om utmätning för krono- och kommunalutskylder har någon dylik rättighet icke medgifvits kommunalordföranden. För att vinna en förändring härutinnan har motionären nu i denna motion yrkat, "att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om förständigande för kronofogdarne i riket att till vederbörande kommunalnämnd med posten öfversända redovisning för indrifna kommunalutskylder." Med denna motion afser han uppenbarligen — så har åtminstone jag fattat den — att en förordning, som handlar om öfversändande till kommunalnämnd af kommunalmedel från kronofogdarne måtte ställas i paritet med det förhållande, då enskilda personer sådant begära. Detta framgår äfven af ingressen

Angående
 äläggande för
 kronofog-
 darne att till
 vederbörande
 kommunal-
 nämnder med
 posten öfver-
 sända redo-
 visning för
 indrifna
 kommunal-
 utskylder.
 (Forts.)

till motionen, der motionären talar om Kongl. kungörelsen den 12 Juli 1878 och säger, att, ehuru enligt denna kungörelse det åligger kronofogde att, då fordringsegare skriftligen begärt att medel, som skola honom tillhandahållas, måtte under uppgifven adress med posten afsändas, dessa medel också enligt adressen afsända, det dock flerstädes inträffat, "att kronofogdarne, när fråga är om redovisning för medel, hvilka enligt 70 § i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse å landet skola med stöd af kommunalnämnds restlängd för vederbörande kommuners räkning uttagas och redovisas, vägrat att, änskönt skriftlig framställning derom skett, öfversända uppburna medel till kommunalnämnden, och har i särskilda fall denna deras vägran blifvit af Konungens Befallningshafvande godkänd." Motionären vill häri hafva rättelighet och synes afse, att dessa begge förordningar måtte ställas i likformighet med hvarandra. Nu har Utskottet emellertid icke blott gjort detta, utan gått ännu längre samt tillstyrkt, att jemte medlen äfven redovisningshandlingarne skola till kommunalnämnden öfversändas. Då det emellertid, enligt hvad jag af sakkunniga personer förspott, skulle blifva svårt om icke rent af omöjligt för kronofogdarne att afhända sig originalen till uppbördshandlingarne, och i alla fall en så vidt gående förändring skulle hafva svårt att tillvinna sig Riksdagens bifall, får jag, som i öfrigt förenat mig med Utskottet, hos Herr Talmannen anhålla om proposition derpå, "att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela föreskrift derom, att kronofogde, som, jemlikt 70 § af Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862, anlåtats om indrifning af resterande kommunalutskylder, skall vara pliktig att, då ordförande i kommunalnämnd skriftligen begärt att sålunda indrifna medel måtte under uppgifven adress med posten till honom öfversändas, medlen under assurans enligt adressen afgiftsfritt afsända". Detta förslag är, såsom herrarne finna, lika med klämman i Utskottets betänkande, endast med den skilnad att orden: *jemte redovisning* utslutits. Jag tror att ett så formuleradt skrifvelseförslag skulle hafva mera utsigt att vinna framgång.

Vidare yttrade:

Herr Odell: Då jag deltagit i det slut, hvartill Utskottet kommit i denna fråga, skall jag tillåta mig fästa uppmärksamheten på en omständighet, som torde vara bekant för många af Kammarens ledamöter. Det är känt, att på vissa ställen i vårt land kan det vara 2, 3, 4, ja ända till 5 mil till kronofogden. Då det nu är ordföranden i kommunalnämnden, som har att vända sig till kronofogden för att få de resterande kommunalutskylderna indrifna, så kan det hända att han får resa ganska lång väg för att träffa kronofogden, och det har också ofta inträffat, att kronofogden vid sådana tillfällen är bortrest i tjänsteärenden. En kommunalnämnds ordförande kan ibland få göra sådana resor 2 å 3 gånger utan att vinna något resultat. Att detta är en orättvisa torde väl knappt behöfva påpekas. Deremot skulle det icke möta någon svårighet alls, om kronofogdarne förstädigades

till vederbörande kommunalnämnder med posten insända de indrifna medlen jemte en kortfattad redovisning. § 70 i Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862 lyder sålunda: "Öfver de skattskyldiga, som sina kommunalutskylder vid uppbordestämman ej inbetalt, och för hvilka kommunalstämman ej beviljat afskrifning, upprättar kommunalnämnden restlängd, som inom två månader efter uppbordestämmans afslutande skall till kronofogden i orten öfverlemnas; och åligger honom att de resterande utskylderna i vederbörlig ordning indrifva och till nämnden redovisa." Af denna Kongl. förordning vill det synas som saken vore klar. Om det skulle visa sig att kronofogdarne skulle söka undandraga sig en sådan skyldighet, så bör ett sådant förhållande öfverklagas. Jag vädjar till herrarnes ömdöme i detta afseende och tror att ett bifall till Utskottets föreliggande betänkande är på sin plats, hvarför jag också hos Herr Talmannen anhåller om bifall dertill.

*Angående
åläggande för
kronofog-
darne att till
vederbörande
kommunal-
nämnder med
posten öfver-
sända redo-
visning för
indrifna
kommunal-
utskylder.
(Forts.)*

Herr Mallmin: Jag ber endast att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Bokström: På samma gång jag för min del måste erkänna att motionären, äfven om han i motiveringen af sitt förslag något misstagit sig, fäst uppmärksamheten på en oegentlighet, som måste afhjelpas, så tillåter jag mig att betona att på det sätt, som Utskottet tänkt sig denna olägenhet skulle komma att undanrödjas, Utskottet gått något för långt. Det är en billig och rättmätig fordran, att kommunalnämnden med posten får sig tillskickad de indrifna medlen, och den omständigheten att portofrihet derjemte skulle beredas kommunalnämnden för dessa medels insändande, torde för den goda sakens skull därför icke utgöra något afsevärdt hinder. Men då fordran på samma gång uppställes, att äfven redovisningshandlingar skola nämnden tillsändas, hvilket jag måste tolka så, att dermed afses en behörigen verifierad redovisning, så ställer man på den redovisningsskyldige tjänstemannen ett allt för stort anspråk. Man fordrar att han utan qvitto skall lemna ifrån sig de handlingar, som ådagalägga och utgöra bevis på att han inom föreskrifven tid utfört på honom beroende tjänsteåtgärder, och utan hvilka han icke kan, om anspråk mot honom sedermera väckas, freda sig mot betalningsskyldighet. En sådan fordran skall således komma att ställa tjänstemannen rättslös mot sådana anspråk, som af en eller annan anledning kunna emot honom väckas ända till dess preskriptionstiden därför utlöper. Jag tror icke att, om man vill hafva en förbättring i denna sak, man kan komma närmare det mål motionären framhållit, än att bereda kommunalnämnd rätt att kostnadsfritt få indrifna medel sig tillsända, på sätt som framhållits i det af Utskottets ordförande afgifna yrkande, emot hvilket jag icke finner anledning till erinran.

Jag anhåller om bifall till detta yrkande.

Herr *Schenström* instämde med Herr Bokström.

Angående
 åläggande för
 kronofog-
 darne att till
 vederbörande
 kommunal-
 nämnder med
 posten öfver-
 sända redo-
 visning för
 indrifna
 kommunal-
 utskylder.
 (Forts.)

Herr Carl Ifvarson anförde: Jag får bekänna, att Herr Thestrups förslag tilltalade mig, då han först yttrade sig i frågan, men sedan jag närmare tänkt på saken, har jag trott mig finna, att icke mycket dermed skulle vara vunnit. Det är icke samma förhållande då det gäller kommunalutskylder som då det gäller en enskild fordran. Då kan det vara nog att kronofogden skickar *medlen* till fordringsegaren, ty denne vet att då han fått sin fordran är saken slut, och han behöfver icke veta huru kronofogden handskats med hans sak. Om en del af de på restlängderna uppförda utskylderna betalas till kronofogden, men icke alla, så är det helt naturligt att kommunalnämndens ordförande, om han icke har reda på hvilka som hafva betalt, icke kan föra de anteckningar öfver oguldna kommunalutskylder, som han är skyldig att föra. Han måste hafva en redovisning, sådan att den visar hvilka som ännu återstå. Det är naturligtvis denna redovisningsskyldighet, som motionären och Utskottet afsett, och jag tror att om icke en sådan redovisningsskyldighet följer med, så är hela förslaget betydelselöst, emedan man då icke får reda på hvilka som hafva betalt. Alltså tror jag, om man tänker närmare på saken, att vill man verkligen vinna något, så måste man taga Utskottets förslag oförändradt. Man kunde ju möjligen hafva tillagt i motiveringen en förklaring öfver huru vidsträckt redovisningsskyldighet man afsett, men jag anser en sådan icke alldeles nödvändig, ty Kongl. Maj:t lär väl tillse att föreskriften i ämnet blifver tillämplig, om någon sådan utfärdas.

Jag hemställer således om bifall till Utskottets förslag.

Häruti instämde Herrar *Nilsson* i Vrångebol, *Ersson* i Arnebo och *Jönsson* i Mårarp.

Herr And. Huss yttrade: Jag skulle kunna inskränka mig till att instämma i det yttrande, som afgifvits af min tjenstekamrat inom Kammaren, och jag skall icke heller ingå i någon granskning af motionen, ehuru densamma riktat mot kronofogdarne en beskyllning om missförstånd eller en oriktig uppfattning af deras tjenstepligt, bestående deri, att kronofogdarne icke tillämpa 1878 års förordning om dagbok i utsokningsmål och 1862 års förordning angående kommunalstyrelse på landet i hvad densamma afser kommunalutskyldernas indrifvande, hvilket icke är ett utsoknings- utan ett handräkningsärend; och ej heller vill jag ingå i bedömande af de skäl, som framställas i Utskottets betänkande, hvilket saknar all tillstymmelse till utredning; jag anhåller endast att få ansluta mig till det förslag, som är af Utskottets ordförande framställt, hvarvid jag till Kammarens behjertande särskildt vill framhålla den synnerligen viktiga omständigheten att icke ålägga kronofogdarne att vid redovisning för kommunalutskylderna sända från sig till redovisningen hörande verifikationer och värdepapper, utan att på samma gång åtminstone ordna om möjligheten att få ett erkännande eller qvitto från dem, som redovisningen mottagit, hvilket skulle blifva följden, om bifall lemnades till Utskottets förslag oförändradt.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan oförändrad och dels på bifall till det af Herr Thestrup under öfverläggningen framställda ändringsförslag; och fann Herr Talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

*Angående
äläggande för
kronofog-
darne att till
vederbörande
kommunal-
nämnder med
posten öfver-
sända redo-
visning för
indrifna
kommunal-
utskylder.
(Forts.)*

Den, som, med afslag å hvad Kammarens Tredje Tillfälliga Utskott hemställt i sitt utlåtande N:o 8 (i samlingen N:o 17), bifaller det af Herr G. Thestrup under öfverläggningen framlagda ändringsförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren bifallit Utskottets omförmälda hemställan oförändrad.

Omröstningen utföll med 61 ja och 70 nej; och hade Kammaren alltså bifallit Utskottets hemställan.

Detta beslut skulle, jemlikt föreskriften i 63 § 3 mom. Riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvas Medkammaren.

§ 14.

Till behandling företogs härefter Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 4 (i samlingen N:o 18), med anledning af väckt motion angående pensionering af lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor.

*Angående
pensionering
af lärare och
lärarinnor
vid småskolor
och mindre
folkskolor.*

Med tillstyrkande i hufvudsak af ifrågavarande, inom Andra Kammaren af Herr *H. Andersson* i Nöbbelöf väckta motion, hemställde Utskottet i detta utlåtande,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, på hvad sätt och under hvilka vilkor i öfrigt understöd på alderdomen lämpligast kunde beredas lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor, under iakttagande af följande grunder:

a) att kostnaderna bestridas af staten och skoldistriktet gemensamt samt mellan dem fördelas med hänsyn hufvudsakligen till det förhållande, i hvilket de bidraga till den kontanta aflöningen;

b) att skoldistriktens bidrag årligen utgå med en viss procent af det lönebelopp, för hvilket statsbidrag erhålles;

c) att för rätt till åtnjutande af ifrågavarande understöd bör af lärare och lärarinnor, hvilka framdeles vinna anställning vid småskolor och mindre folkskolor, bland annat fordras såsom vilkor, att de under-

Angående pensionering af lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor.
(Forts.)

gått sådan pröfning, som i Kongl. kungörelsen den 5 Juni 1885, §§ 5 och 6, finnes omförmäld, eller andra motsvarande prof, som kunna blifva för dylika lärareplatser föreskrifna; men att vid småskolor och mindre folkskolor för närvarande anställda lärare och lärarinnor böra, utan hinder af att de ej uppfyllt detta vilkor, blifva till nämnda för-
mån berättigade;

samt derefter för Riksdagen framlägga förslag i ämnet.

Sedan Utskottets hemställan blifvit uppläst anförde:

Herr Aug. Peterson: Den sak, hvarom här är fråga, är nog behjertansvärd, men jag hemställer, om det kan vara lämpligt att under nuvarande förhållanden och på sätt här föreslagits aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Som herrarne känna, är ställningen i landet mycket bekymmersam. Vi veta vidare, att de kommunala utgifterna, skolavgifterna inberäknade, äro särdeles höga, nästan högre än att man förmår utgöra dem. I fall detta förslag till skrifvelse antages, skall nog, när en gång förslag till lag förelägges Riksdagen, deri framställning göras om kommunernas bidrag, och då skola de kommunala utgifterna komma att ökas utöfver hvad de redan nu uppgå till. Jag skall bedja få fästa uppmärksamheten på, att det icke vore i lärarinnornas sanna intresse, om man aflåte en skrifvelse, på sätt här föreslagits, till Kongl. Maj:t; ty såsom motionären sagt, uppgår lärarinnornas antal vid ifrågavarande skolor till 87 procent af hela lärarepersonalen. Och, om man antager, såsom motionären också säger, att de vanligtvis afgå, innan de uppnått pensionsåldern, så vore det hårdt att en lärarinna, som har 250 kronor i lön, om det årligen skulle afsättas tre procent af lönen, hvilket icke kan vara för mycket för beredande af pension, skulle för nämnda ändamål årligen betala sju kronor femtio öre. För att erhålla pension måste lärarinnan tjena i t. ex. tio år. Men inom den församling jag tillhör finnas sju lärarinnor, och endast en af dem har tjenat öfver tio år. Det torde vara sällsynt, att någon lärarinna kan hålla ut så länge. De hafva strängt arbete, och krafterna medtagas fort i dessa småskolor, som icke alla äro så sunda och lämpliga. Om nu lärarinnan skall afsätta en sådan summa som nämnts af sin lön, så, om hon i stället sätter beloppet i sparbank, skulle hon efter tio år hafva med ränta på ränta omkring 100 kronor. Jag tror icke att lärarinnorna skola vara nöjda med detta förslag till skrifvelse, och därför anser jag, i likhet med en reservant, att man icke för närvarande bör bifalla hvad Utskottet hemställt, hvadan jag på anförda skäl yrkar afslag å Utskottets hemställan.

Herr Sven Nilsson: Jag kan för min del deremot icke yrka afslag å det föreliggande betänkandet, eftersom jag anser detsamma hafva ganska goda skäl för sig; och jag tror icke i likhet med den föregående talaren att lärarinnorna skulle blifva missbelåtna med en sådan pensionering, som här afses. Jag vet nog att det kan uppstå praktiska svårigheter vid genomförandet af detta förslag; men jag tror

dock att Kongl. Maj:t skall kunna finna utvägar, så att frågan blir på ett tillfredsställande sätt löst.

Jag hade föreställt mig saken så, att lärarinnorna skulle blifva berättigade till pension efter en temligen kort tjenstetid, hvilken pension skulle kunna ökas i förhållande till tjenstetidens längd, men icke få uppbäras förr än en viss lefnadsålder inträffat. Följaktligen kan pensionsafgiften icke blifva särdeles stor för en kort tjenstetid. Då jag icke vill att lärarinnan skall vara berättigad till en sådan pension förr än hon uppnått en viss ålder, så är det naturligtvis därför, att hjälpen icke får komma henne till del förr än hon i vanliga fall ej kan förtjena sitt uppehälle sjelf.

Det är äfven i kommunernas intresse, att dessa lärarinnor komma i en bättre betryggad ställning än hvad för närvarande är fallet. Härigenom skulle det nemligen blifva lättare för kommunerna att kunna anskaffa skickliga lärarinnor, hvilket under nuvarande förhållanden ibland kan vara ganska svårt. Jag håller före, att denna olägenhet skulle i väsentlig mån kunna afhjelpas genom det föreliggande förslaget.

Men jag har likväl ett par anmärkningar mot förslaget, jag har föreställt mig att ifrågavarande pensionering skulle kunna åstadkommas äfven på ett annat sätt, nemligen genom att bereda dessa lärare och lärarinnor sin pension genom liffränta, hvartill så väl staten som kommun och jemväl lärarne och lärarinnorna, åtminstone med någon mindre del, sjelfva skulle bidraga, hvarigenom liffräntan -- pensionen -- äfven blefve större. Det finnes ju icke i vårt land någon annan tjenst, -- utom skollärarynes -- hvars innehafvare berättigas till pension, för så vidt han icke sjelf lemuar bidrag till pensionskassan, men en anordning i samma syfte jemväl för skolläraryne skulle för dem sjelfva säkerligen vara till gagn, då deras pension derigenom kunde höjas och vara väl behöflig på gamla dagar. Jag kan väl förstå det skäl Utskottet haft att icke gå in härpå, och det är att lärarinnornas lön är liten, och att deras bidrag därför skulle blifva mycket ringa. Men det är på sjelfva principen jag håller, och om afgiften vore än så ringa, så bör man, då det är fråga om pensionering åt en ny corps, icke öfvergifva den påpekade regeln, hvilken är en gammal praxis, som är mycket god. Jag har denna anmärkning att göræ mot mom. a) i Utskottets hemställan, och då jag önskar en förändring deri, anser jag att det är nödvändigt, att man återremitterar betänkandet till Utskottet, om nemligen Kammaren delar min åsigt i denna fråga. I sammanhang härmed vill jag påpeka, att åtminstone i motiveringen borde uttalas något om den lefnadsålder och den tjenstetid en lärarinna skall hafva uppnått för att vara pensionsberättigad. Det talas visserligen i betänkandet något härom, men ingen bestämd tid finnes uppgifven. Jag vet att det är svårt att komma till något resultat i denna fråga, innan man har kännedom hur det verkar i ena eller andra afseendet; men jag föreställer mig att Utskottet ändå tänkt något i den vägen. Må hända vore det äfven till fördel för förslaget, om i Kammaren först finge afgöras Herr Zimdahls motion om förhöjning till $\frac{2}{3}$ af statens nu endast till hälften bestämda bidrag till småskollärares och lärarinnors

Angående pensionering af lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor.
(Forts.)

Angående pensionering af lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor.
(Forts.)

aflöning. På Stats-Utskottets andra utgiftsafdelning, der denna motion varit före, väckte den ganska stora sympatier. Hvad framgång den kan få inom Utskottet in pleno och sedan i Riksdagen är naturligtvis svårt att förutsäga. Men skulle den vinna Riksdagens bifall, undanröjdes derigenom den farhåga, som förste talaren och reservanten hyst därför, att kommunerna skulle blifva för mycket betungade genom den här ifrågavarande pensioneringen, enär den lättnad, som bereddtes kommunerna genom statens ökade bidrag till skollärarynnornas aflöning, mer än väl komme att uppväga den lilla utgift, som skulle drabba dem för pensioneringen.

Jag anhåller om frågans återremiss på det Utskottet måtte komma i tillfälle att taga i öfvervägande de anmärkningar jag nu framställt mot densamma. Saken skall helt säkert icke förlora något på att den får ligga till sig litet.

Herr von Friesen: Jag ber att i Kammarrens minne få återföra, hurusom 1882 års folkskolestadga föreskref, att, då skollärare af ålder eller sjuklighet blef hindrad att sköta sin tjänst, det skulle bero på skoldistriktet att efter omständigheterna bevilja honom lämpligt understöd. Nämnda stadgande är ej längre tillämpligt för de ordinarie folkskolelärarne, då deras inträde i pensionsinrättningen, som bekant, numera är obligatoriskt. Men för andra folkskolelärare och lärarinnor, och således äfven för här ifrågavarande småskolelärare och lärarinnor, kvarstår denna bestämmelse enligt 31 § af gällande folkskolestadga. Der föreskrifves nemligen, visserligen med någon ändring i de ordalag, som i stadgan af 1842 användas, att det må bero på skoldistriktet att lemna den skollärare eller lärarinna, som af ålder eller sjukdom är hindrad att förrätta sin tjänst, det understöd, hvaraf han eller hon kan anses vara förtjent. I författningen finnes således ett principiellt erkännande af skyldigheten för kommunen att understödja småskolelärare och lärarinnor på deras ålderdom, och det är alltså icke något nytt, som nu ifrågasättes genom förslaget om kommunens deltagande i kostnaden för pensioneringen. Jag undrar för öfrigt, hvilket skulle blifva mindre betungande för kommunen, antingen att tillämpa nyss nämnda nu gällande 31 § i folkskolestadgan, eller att, som Utskottet föreslår, jemte staten deltaga i kostnaden för beredande af understöd till lärarne och lärarinnorna på deras ålderdom.

Att emellertid bestämmelserna i 1842 års stadga icke synas hafva varit så alldeles lämpliga, bevisas deraf, att redan vid 1847—1848 årens riksdag Kongl. Maj:t inlemnade en proposition om bildande af en pensionsfond dels genom statsunderstöd och dels genom bidrag från kommunerna med, om jag minnes rätt, 3 riksdaler banko från hvarje skoldistrikt inom riket, oberoende af distriktets storlek eller antalet der befintliga lärare och lärarinnor. Denna proposition vann dock icke Riksdagens bifall — af skäl som det skulle vara för vidlyftigt att här anföra, då de icke för nu föreliggande fråga äro af någon speciel betydelse. Men särskildt framhöll Riksdagen då, att pensioneringen af folkskolelärarne vore en kommunens skyldighet, som fortfarande borde hvila på den, och att man för sådant ändamål icke finge betunga statsverket. Då

inkom Kongl. Maj:t till nästa Riksdag, år 1851, med ett annat förslag, nemligen att ett särskildt anslag skulle för ändamålet afsättas för att bispunga kommunerna i deras uppoffringar för understödandet af folkskolelärarne på deras ålderdom. Då hade emellertid Riksdagen en annan mening. Den ansåg nemligen att det i första rummet borde åligga lärarne att sjelfva något tänka på sin ålderdom och att de derfor borde af egna medel bidraga till sin pensionering; i andra rummet borde det åligga kommunerna att lemna understöd för ändamålet, och först i tredje rummet, när dessa begge hjälpkällor icke voro tillfyllest, skulle staten träda emellan och lemna bidrag. I det syftet beviljade Riksdagen också ett anslag för ändamålet, under förhoppning att pensionsföreningar inom de särskilda stiften skulle kunna bildas, och saken på det sättet ordnas. Emellertid fann man snart, att, på den grund som af Riksdagen år 1851 förordades, något resultat icke stod att vinna. Icke i ett enda stift bildades en sådan pensionsförening. Saken förekom åter vid 1854 års riksdag. Då ansåg man, att det väsentligaste hindret för bildande af pensionsinrättningarna låge deri, att det icke funnes något till ledning för dem utarbetadt reglemente, och Riksdagen anhöll för den skull, att Kongl. Maj:t ville genom sakkunnige personer utarbeta ett dylikt reglemente. Derom gick och Kongl. Maj:t i författning. Resultatet blef dock endast, att pensionsföreningar bildades i två stift, nemligen i Linköpings och Hernösands. Pensionsföreningarna omfattade blott 80 à 90 skoldistrikt af de 2 à 3,000, som funnos i landet. Detta var långt ifrån något gynsamt resultat. Man insåg ock efter hand, att på den grund, som lades vid 1851 års riksdag, icke kunde åstadkommas någon tillfredsställande lösning af frågan. Det var först genom den nuvarande pensionsinrättningen, som målet kunde ernås. Gången af den här vidrörda frågans behandling har tjenat Utskottet till ledning och varning i det nu förevarande fallet, så till vida nemligen att Utskottet icke ansett sig kunna beträda den väg, som förut befunnits vara opraktisk, utan ställt sig på den standpunkt, som af förut vunnit erfarenhet auvisats.

Det viktigaste skälet, som skulle kunna anföras mot den ifrågasatta pensioneringen, är otvifvelaktigt den nu i landet rådande bekymmersamma ställningen, då ju alltid kostnader genom pensioneringen skulle tillskyndas kommunerna och statsverket. Jag ber dock härvid få erinra, att pensioneringen icke genast skulle träda i verket. Det dröjde i 17 år, om icke mera, ifrån det att frågan om folkskolelärarnes pensionering först kom på tal, tills saken hunnit vinna sin lösning. Jag hoppas, att det icke skall komma att dröja så länge, innan nu föreliggande fråga blifvit ordnad, men nog kommer det att åtgå någon tid dertill. Dessutom vill jag åter betona, hvad jag förut berört, att kommunerna redan nu hafva en viss skyldighet uti förevarande afseende på grund af den fingervisning, som finnes uti det af mig förut åberopade stadgande; för öfrigt torde det ligga i sakens egen natur, att en kommun ej lemna en lärarinna, som varit länge anställd inom kommunen och skött sin tjänst väl, utan understöd på hennes ålderdom. Om nu kommunerna erhålla bidrag af staten i detta deras

Angående pensionering af lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor.
(Forts.)

Angående
pensionering
af lärare och
lärarinnor
vid småskolor
och mindre
folkskolor.
(Forts.)

åliggande, torde detta vara en fördel på samma gång för lärarinnorna och för kommunerna.

Jag erkänner villigt att i afseende å sättet att ordna denna angelägenhet olika meningar kunna vara rådande. Inom Utskottet förekommo också många och lifliga öfverläggningar härom. Särskildt den frågan, huruvida lärarinnorna sjelfva skulle bidraga till sin pensionering, lemnades, såsom synes af detta betänkande, ingalunda oberörd, och de skäl, som gjorde att man slutligen måste frångå förslaget här om, finnas ock anförda. Jag kan härvid icke underlåta att fästa uppmärksamheten på den motsägelse, som förefinnes i de anföranden, hvilka afgifvits af en ärad talare på blekingebänken och en ärad talare på kristianstadslänsbänken. Den förre talaren ansåg, att det var ett fel i förslaget att pensioneringen skulle åstadkommas till en del genom bidrag af lärarne och lärarinnorna, hvarvid han visserligen missuppfattat Utskottets förslag, i det han fäst sig vid motionärens framställning och ej vid Utskottets. Den ärade talaren på kristianstadslänsbänken ansåg deremot, att det just var ett fel att Utskottet ej låtit lärarne och lärarinnorna lemna bidrag till pensioneringen. Det kan väl hända, att i vissa fall tjenstemännen sjelfva deltaga i pensionskostnaden; men här är att märka, att småskolelärarinnorna utan tvivel hafva närmast till hands att jemföra sig med folkskolelärarne, och dessa bidraga icke till sin pensionering, hvilken helt och hållet bekostas af staten och kommunerna. Dessutom förekommer en sak, som särskildt talar för att småskolelärare och lärarinnor befrias från bidrag till sin pensionering, och den är, att deras löner icke äro till ett visst belopp bestämda, utan variera från 200 till 250 å 300 kronor. Då det således finnes en jemkmån, är det sannolikt, att de flesta församlingar icke bevilja lärarne och lärarinnorna större löner, än som äro lämpade efter lefnadsbehofven för dagen. Om nu deras löner skulle minskas derigenom att de måste lemna tillskott till pensioneringen, blir detta ganska betungande för dem, såsom den förste ärade talaren redan erinrat. Det finnes äfven ett annat skäl, nemligen osäkerheten i lärarnes och lärarinnornas anställning, som lägger hinder i vägen för att de sjelfva bidraga till sin pensionering. De tillsättas icke såsom de ordinarie, utan antagas till tjensten med rätt för skolråden till uppsägning. De kunna således när som helst uppsägas att efter viss tid afgå från tjensten. Om de nu skulle erlägga pensionsavgifter så blefve det, om de sedermera utan sin egen förskyllan nödgades lemna tjensten, för dem ganska hårdt att afstå de avgifter, som de under tjenstetiden erlagt. Om man åter skulle tänka sig, att de i nu åsyftade fall skulle återfå dessa avgifter, så tror jag, att de besvär och omgångar, som genom sådana restitutioner skulle förorsakas, blefve större än hela anordningen egentligen vore värd. Jag anser således, att dessa skäl kunna anföras, såsom det också af Utskottet blifvit gjort, mot det förslag, att lärarinnorna sjelfva skulle bestrida någon del af kostnaderna för sin pensionering.

Det är sant, att Utskottet i sitt betänkande lemnat detaljerna af denna fråga ganska mycket å sido, men det är icke utan afsigt som så skett. Flere detaljbestämmelser hafva varit föremål för rätt mycken

öfverläggning inom Utskottet, men Utskottet ansåg sig icke böra beträffande någon af dem förorda någon inskränkning i Kongl. Maj:ts tillvägagående i denna fråga. Hvarje vilkor man uppställer med afseende å pensionsförmånerna medför nemligen vissa kostnader, och då man för närvarande icke kan beräkna, huru stora dessa kostnader skola blifva, och följaktligen icke heller säga, om man är villig att åtaga sig dem, så synes det mig icke vara klokt att nu bestämma sig för pensionsvilkoren. I frågans nuvarande ställning gör man klokast att lemna dessa vilkor å sido och låta en blifvande undersökning utvisa, huru mycket man kan få för de kostnader man vore villig att åtaga sig.

Herr Talman! På grund af de skäl, som Utskottet anförde och hvilka jag haft tillfälle att delvis här närmare utveckla, ber jag att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Wagénius: Såväl Utskottets förslag som motionen har på mig gjort ett i hög grad glädjande intryck. Det har naturligtvis icke kunnat undgå oss prester, hvilka till följd af vår ställning i församlingen hafva uppsigten och omsorgen om församlingens skolväsende, att vi mången gång med bekymmer måste tänka på dessa stackars småskolelärares och lärarinnors ålderdom, då de en gång blifva oförmögna att fullgöra sina åligganden. Såsom förhållandet nu är, hafva de i allmänhet ingenting annat att hoppas, än hvad den barmhertighetskänsla, hvilken kan finnas i de församlingar der de nött ut sina bästa krafter, möjligen gifver dem. Det ligger dessutom någonting nedtryckande deruti, att man på ålderdomen skall vara beroende af fattigunderstöd, och annorlunda än som ett sådant torde de understöd, som de efter nu gällande författningar få emottaga, icke kunna betraktas. Det ligger äfven för församlingarna någonting obehagligt uti den tanken att förr eller senare få flere af sina i tjänst varande lärare och lärarinnor att försörja. Man har, icke utan skäl, talat om den dryga tunga och de utgifter, som kommunerna nu mera få underkasta sig dels för fattigvården och dels för skolväsendet. Klagomål hafva i detta afseende höjt sig från alla landsändar, och jag tror att de äro fullt befogade. Det förslag, som här föreligger, är enligt min tanke i någon mån egnadt att för kommunerna lätta dessa dryga omkostnader, under hvilka de för närvarande sucka. Staten skulle, enligt det framlagda förslaget, med hälften bidra till pensioneringen af småskolelärare och lärarinnor, då dessa blefve oförmögna att genom arbete sig försörja. Det har flere gånger under denna riksdag framhållits, huruledes det vore rätt och billigt att staten toge någon del af de bördor, som nu bäras af kommunerna ensamt. Här förefinnes ett sådant tillfälle, hvarigenom staten kan förklara att den vill jemte kommunerna draga försorg om de uttjenta och sjukliga lärare och lärarinnor, som blifvit urståndssatta att vidare arbeta. Jag anser det vara statens moraliska pligt, därför att det småskoleväsende, som på senare tider uppstått, blifvit så allmänt, att det knappast finnes någon församling, der icke sådana skolor äro inrättade just på det sättet, att staten intresserat sig för saken och uppmuntrat kommunerna och skoldistrikten att inrätta småskolor och derigenom gifvit på hand ett

Angående pensionering af lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor.
(Forts.)

Angående pensionering af lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor.
(Forts.)

löfte, att staten fortfarande vill intressera sig för församlingarnas småskoleväsende. Huru jag än ser saken, kan jag icke annat än önska framgång åt det af Utskottet här framställda förslaget, under det jag likväl icke är blind för de svårigheter, som komma att möta, då det blir fråga att sätta detta förslag i verkställighet. Om detta vill jag dock icke nu yttra mig eller angifva något förslag till dessa svårigheters undanrödjande. Här är endast frågan om att få principen erkänd. Det må sedan lemnas åt en blifvande utredning, huru denna skall kunna genomföras. Jag vill därför på det varmaste rekommendera detta betänkande till Kammarens allvarliga behjertande.

För min del får jag således till alla delar instämma i Utskottets förslag.

Herr Jonson i Frörstorp: Detta förslag, som afser att skriva till Kongl. Maj:t angående bildandet af en pensionsförening för en lärarecorps, som icke ens har fast anställning, synes mig vara mindre välbetänkt, ty naturligtvis skola kommunerna också bidraga till småskolelärarynes och lärarinnornas pensioner, på samma sätt som för de ordinarie folkskoleläraryne och lärarinnorna nu eger rum, och då kommer detta att medföra ganska stora utgifter för dessa kommuner. Jag tror icke heller att Kongl. Maj:t kan bestämma något i detta afseende utan att först höra sig för, huruvida kommunerna kunna vara böjda för att lemna så stora bidrag, som därför kunna erfordras. Vid sådant förhållande tror jag, såsom jag nyss sade, att det vore ganska obetänksamt att nu bifalla det föreliggande förslaget.

Jag vill återkalla i herrarnes minne, hurusom Riksdagen redan år 1881 afät en skrivelse angående den politiska rösträtten, som var ganska lättsinnigt hopkommen. Hvilka förfärliga besvär har icke denna skrivelse åstadkommit? Alldeles liknande skulle förhållandet här blifva. Skola kommunerna höras, och kan det vara skäl att ställa till med så mycket väsen för en lärarecorps, som icke ens har fast plats, utan der den ena läraren flyttar efter 5 års den andra efter 10 års tjänstgöring? I synnerhet småskolelärarynorna försvinna ofta helt plötsligt från skolorna, emedan de ofta nog vilja gifva sig eller af andra skäl. För min del anser jag att det skulle vara betänkligt att besvara Kongl. Maj:t med en skrivelse i föreliggande ämne.

Jag skall nu icke upptaga tiden längre, utan har endast i korthet velat antyda de skäl, som göra, att jag icke kan vara med om den skrivelse Utskottet föreslagit.

Ehuru jag visst icke har något emot, utan tvärtom skulle anse det i högsta grad önskvärdt, om man kunde göra något till förmån för dessa småskoleläraryne och lärarinnor, anser jag icke förslaget, sådant det nu föreligger, vara välbetänkt och yrkar därför för min del afslag å detsamma.

Herr Abr. Rundbäck: Naturligtvis bör jag vara ganska intresserad för framgången af en fråga af denna beskaffenhet, då jag ju väl vet huru svårt det är för gamla uttjenta lärare och lärarinnor att icke hafva något understöd för sin ålderdom att hoppas på. Jag

har ock sjelf erhållit många uppmaningar så väl från lärareföreningar som från enskilda lärare och lärarinnor, att väcka motion vid riksdagen angående en pensionsanstalt för småskolans lärarepersonal, men har alltid afböjt detta förtroende, därför att det i min tanke skulle möta så stora svårigheter och hinder för att i närvarande stund kunna åstadkomma en ordentlig pensionsinrättning för denna personal, att man genom att verka för ett sådant syfte snarare skulle aflägsna sig från än närma sig till det önskade målet. Den siste talaren framdrog ganska riktigt ett par skäl emot bifall till Utskottets förslag, som jag skall bedja att få något fullständigare framhålla. Ett af de förnämsta hindren för en dylik pensionsinrättning är det, att småskolan ännu står, att jag så må säga, på extra ordinarie stat. Småskolorna äro nemligen först och främst icke några tvångsskolor, utan församlingarna kunna inrätta och upphäfva dessa skolor allt efter som de sjelfva finna för godt. Lärarnes kunskaper äro icke heller genom lag bestämda, utan står det skolrådet fritt att taga den person till lärare vid en småskola, för hvilken det har största förtroendet, vare sig han genomgått något lärokurs eller icke, vare sig han har betyg från ett seminarium eller icke. Vidare finnas inga närmare bestämmelser angående tillsättandet af dylika platser. De behöfva icke anslås lediga, de sökande behöfva icke aflägga några undervisningsprof, och skolrådet behöfver icke fästa något afseende vid betyg, utan kan antaga hvilken som helst, utan att man ens har rättighet att föra någon klagan deröfver. På samma sätt kan skolrådet också när som helst entlediga en sådan småskolelärare eller lärarinna från dess befattning. Håraf kunna herrarne finna, att hela institutionen ännu står liksom på extra stat och icke är i sina väsentligaste förhållanden riktigt lagbunden. Om man sålunda nu skulle ställa till med en tvångspensionering och med tvångsavgifter för kommunerna, under det att dessa hafva friheter i alla andra hänseenden gent emot sina småskolelärare och lärarinnor, så synes mig detta icke vara lämpligt. Först då man lagstiftat bort de friheter kommunerna nu ega med afseende på ifrågasvarande skolor, först då kan en tvångspensionering ifrågasättas, men svårigen icke förr.

En annan ännu större vansklighet finnes också, som af den siste talaren omnämndes och hvilken jag nu vill ytterligare framhålla. Utskottet har nemligen icke alls vidrört frågan om, huru lång lefnads- och tienstålder dessa lärare och lärarinnor skola hafva uppnått för att blifva berättigade till pension, hvilken punkt dock är den vigtigaste och svårlostaste i hela frågan.

Inom denna lärarepersonal råder nemligen en mycket stark omsättning, synnerligast bland lärarinnorna. Somliga af dessa entledigas på skolrådets eget initiativ, andra på grund af folkskoleinspektörens yrkande, i anledning deraf att de visa sig odugliga och oskickliga att sköta sin tienst. En mindre del lemna ock sjelfmakt skolan därför att de hoppas taga sig bättre fram på annat håll; en del lärarinnor gå äfven, såsom den siste talaren nämnde, och gifva sig — och slutligen finnes en stor del, som genom sjukdomar, särskildt bröst- och magåkommor, blifva urständatta att tienstgöra. Jag har för att när-

Angående pensionering af lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor. (Forts.)

Angående pensionering af lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor.
(Forts.)

mare åskådliggöra den stora omsättningen inom den ifrågavarande lärarepersonalen, tagit mig för att undersöka huru förhållandena med småskolelärarepersonalens tjänstålder gestaltat sig inom mitt folkskoleinspektörsdistrikt, och jag har dervid gjort anteckningar för 147 lärare och lärarinnor. Hela antalet är väl något större, men några platser stå vakanta. Det har då visat sig, att af de omnämnda 147 lärarne och lärarinnorna 66 personer icke tjenstgjort fullt fem år, 36 hafva tjenstgjort emellan 5 och 10 år, 31 emellan 10 och 15 år, 9 emellan 15 och 20 år, samt endast 5 öfver 20 år. Vid bestämmande af den för erhållande af pension erforderliga tjenstetiden kan denna icke rimligen sättas under 15 år, och de som då skulle enligt den omnämnda beräkningen komma i åtnjutande af pension, i fall de uppfyllt öfriga derför erforderliga vilkor, utgöra endast 9 procent af hela antalet lärare och lärarinnor. Se vi vidare efter, huru det bör ställas med den lefnadsålder, som skall fordras för pensionsrätt, så vill jag till en början upplysa, att ifrågavarande lärare i allmänhet tillträda sina läraretjenster före 20:e året.

Efter femton års tjenstgöring skulle således lärarinnan icke vara mer än 35 år, således vid en ålder då qvinnan i allmänhet anser sig ung, och icke kan man gerna pensionera henne vid denna ålder. Beständes tjenstgöringstiden till 20 år, skulle hon blifva 40 år, men då vore det väl också för tidigt att pensionera henne. Utsträcker man åter tiden till dess hon uppnått 25 tjenstår, eller längre, ja, då finge man knappt någon att pensionera.

Det är företrädesvis denna svårighet och vansklighet, som gör att det efter min åsigt icke är möjligt att åstadkomma en sådan pensionsinrättning, som här är i fråga. Så småningom kan det möjligen genom lagstiftning och naturlig utveckling gestalta sig så, att det går för sig; men till dess torde vi böra vänta med saken.

Det finnes dessutom i afscende å de af Utskottet föreslagna grunderna, särskildt de i tredje punkten, mycket att anmärka, men jag skall vid denna sena timme icke upptaga Kammarens tid med något sådant. Det vill jag dock säga, att jag har tänkt mycket på denna fråga, och för mig synes den både enklast och för så väl kommunerna som staten billigast kunna lösas derigenom, att Riksdagen beviljar ett förslagsanslag, af hvilket kunde till ett visst maximibelopp lemnas understöd åt gamla uttjenta lärare och lärarinnor, med förbehåll likvisst att församlingen lemnade minst ett lika stort bidrag, samt att skolrådet och inspektören hade vitsordat att den, som skulle komma i åtnjutande af understödet, hade skött sin tjenst väl. Riksdagen har en gång dragit in ett anslag, som utgick till folkskoleundervisningens befrämjande i fattigare församlingar, må Riksdagen lemna igen det till hjälp för gamla småskolelärare, och den skall kanske derigenom befrämja nämnda undervisning ännu bättre, än när anslaget lemnades för annat ändamål.

För närvarande kan jag således icke biträda detta förslag, så ledsen jag än är deröfver.

Häruti instämde Herrar *Olsson* i Åttersta och *Zimdahl*.

Som tiden nu var långt framskriden, men ännu åtskilliga talare anmält sig för yttrandes afgifvande, afbröts öfverläggningen för att fortsättas kl. 7 e. m., då Kammaren enligt utfärdadt anslag åter komme att sammanträda.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 4 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.